

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Київський національний університет імені
Тараса Шевченка
Інститут міжнародних відносин
Центр досконалості Жана Моне**

**Збірник робочих навчальних програм курсів
вибіркового спеціалізованого блоку магістерської
програми «Міжнародні економічні відносини»**

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БІЗНЕС»

Київ 2020

**Київський національний університет імені
Тараса Шевченка
Інститут міжнародних відносин
Центр досконалості Жана Моне**

**Збірник робочих навчальних програм курсів
вибіркового спеціалізованого блоку магістерської
програми «Міжнародні економічні відносини»**

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БІЗНЕС»

За редакцією проф., д.е.н. О. І. Шниркова

**©Автори: О. І. Шнирков, В. В. Батрименко, І. В. Влялько, Р. Д. Стаканов,
Ю. Ю. Хватов, С. А. Циганов, О. А. Чугаєв, Л. О. Шворак, 2020.**

Київ 2020

**Taras Shevchenko National University of Kyiv
Institute of International Relations
Jean Monnet Centre of Excellence**

**Collection of syllabi for
master specialization program
“EUROPEAN BUSINESS”
(within the general master program
“International Economic Relations”)**

Edited by Professor, Doctor of Economics O. I. Shnyrkov

**©Authors: O. I. Shnyrkov, V. V. Batrymenko, I. V. Vlyalko, R. D. Stakanov,
Yu. Yu. Khvatov, S. A. Tsyganov, O. A. Chugaiev, L. O. Shvorak, 2020.**

Kyiv 2020

Європейський бізнес: збірник робочих навчальних програм курсів для спеціалізованого блоку магістерської програми. За ред. О. І. Шниркова. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2020. 96 с.

Shnyrkov O., ed. by (2020). European Business: Collection of syllabi for master specialization program. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations, Jeanne Monnet Centre of Excellence, 96 p.

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід».

Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE “Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach”.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ЗМІСТ

Вступ (загальна інформація про програму).....	5
Структура магістерської програми.....	7
Робочі навчальні програми курсів вибіркового спеціалізованого блоку:	
Кон'юнктура європейських ринків товарів та послуг.....	9
Європейське бізнес-середовище.....	25
Організація торгівлі з європейськими компаніями.....	40
Операції на інвестиційних ринках ЄС.....	55
Кредитні та розрахункові інструменти європейського бізнесу....	68
Європейське матеріальне право.....	81
Перелік тем для магістерської роботи.....	93
Перелік питань для комплексного кваліфікованого іспиту.....	95

CONTENTS

Introduction (general information about the program).....	5
Structure of the master program.....	7
Syllabi of the courses for the master specialization program:	
European Goods and Services Market Conditions	9
European Business Environment	25
Organization of Trade with European Companies	40
Operations in the EU Investment Markets	55
Lending and Payment Instruments in European Business.....	68
European material law.....	81
List of topics for the master theses.....	93
List of questions for the comprehensive qualifying exam.....	95

ВСТУП

Європейський союз є унікальним інтеграційним утворенням за географічним охопленням та глибиною торговельної, валютної та секторальної економічної інтеграції. Він є одним з трьох найбільших світових економічних центрів і найбільшим економічним партнером України. Укладання між Україною та ЄС Угоди про асоціацію, яка включає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, стало важливим кроком на шляху реалізації євроінтеграційних прагнень України. Гармонізація економічного регулювання в Україні з ЄС та важливість двосторонніх торговельних, фінансово-інвестиційних, науково-технічних та міграційних зв'язків створює необхідність підготовки фахівців, які зможуть орієнтуватися у регуляторному механізмі ЄС, реалізовувати реформування української економіки, забезпечувати вихід українських компаній на ринок ЄС, працювати у компаніях за участю європейського капіталу.

«Європейський бізнес» є вибіркоким спеціалізованим блоком в межах освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» на здобуття освітнього ступеню магістр за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». Термін навчання 1 рік 4 місяці. Форма навчання за програмою є денною.

Загальний стиль навчання – завдання-орієнтований. Проводяться лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота, консультації із викладачами. Форми оцінювання на курсах спеціалізації: заліки, поточний контроль (модульні контрольні роботи, «кейс-стаді», проекти, презентації, реферати, доповіді на семінарських заняттях та самостійна робота). Обов'язковими є:

- практика за фахом в міжнародних та/або українських компаніях без відриву від навчання;
- складання кваліфікаційного іспиту «Теорія і практика перекладу» (іноземна мова: одна або декілька);
- складання комплексного кваліфікаційного іспиту освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» (включаючи 1 питання в білеті по дисциплінах з вибіркового спеціалізованого блоку);
- публічний захист кваліфікаційної магістерської роботи.

Викладання проводиться викладачами кафедри світового господарства і міжнародних відносин, а також кафедри міжнародних фінансів та кафедри порівняльного і європейського права. Викладачі кафедри поєднують викладацьку, науково-викладацьку, науково-методичну роботу з участю у міжнародних проектах (у тому числі проект ТЕМПУС «Підготовка спеціалістів з Європейських студій», проект кафедри Жана Моне на базі кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин «Університетські курси з європейської економічної інтеграції» за програмою «Навчання впродовж всього життя», проект Центру досконалості Жана Моне «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний

підхід» за програмою Еразмус+ та інші). До навчального процесу залучено також успішних підприємців-практиків в межах майстер-класів. Студенти мають можливість відвідувати в Інституті тематичні конференції та круглі столи, доповіді провідних фахівців з ЄС.

Дисципліни вибіркового спеціалізованого блоку «Європейський бізнес» забезпечують набуття таких **фахових і загальних компетентностей**:

- Здатність прийняття рішень щодо створення і функціонування бізнесу в умовах регуляторного середовища Європейського Союзу та окремих країн Європи.
- Здатність проводити аналіз кон'юнктури європейських ринків товарів та послуг і забезпечувати управління торгівельними потоками з європейськими компаніями.
- Здатність проводити інвестиційні та кредитно-розрахункові операції на ринку ЄС.
- Здатність приймати рішення в сфері міжнародних інтеграційних, зокрема європейських, євроатлантичних та дезінтеграційних процесів та здійснювати зовнішньоекономічну діяльність в умовах трансформації міжнародного регуляторного середовища.

В результаті опанування програми з підготовки фахівців (магістр міжнародних економічних відносин за спеціалізацією «Європейський бізнес») випускник повинен зокрема уміти (**програмні результати навчання**):

- Забезпечувати функціонування бізнесу в умовах регуляторного середовища європейських країн.
- Виявляти тренди кон'юнктури європейських ринків товарів та послуг та приймати рішення щодо виходу на них.
- Приймати рішення щодо реалізації торговельної, валютної та секторальної інтеграційної політики та виходу на ринки партнерів по інтеграції, зокрема з урахуванням європейської та євроатлантичної інтеграції України.
- Забезпечувати відповідність ділової активності та економічної політики нормам міжнародного та європейського права і використовувати міжнародні правові інструменти для вирішення економічних суперечок.

СТРУКТУРА
вибіркового спеціалізованого блоку магістерської програми
«Міжнародні економічні відносини»
«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БІЗНЕС»

Курси	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
Кон'юнктура європейських ринків товарів та послуг	3,0	залік
Європейське бізнес-середовище	3,0	залік
Організація торгівлі з європейськими компаніями	3,0	залік
Операції на інвестиційних ринках ЄС	4,0	залік
Кредитні та розрахункові інструменти європейського бізнесу	4,0	залік
Кон'юнктура європейських ринків товарів та послуг	3,0	залік
Європейське матеріальне право (курс з окремого переліку дисциплін вільного вибору)	4,0	залік
Разом (з 90,0 кредитів по всій програмі «Міжнародні економічні відносини»)	24,0	

**РОБОЧИ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ КУРСІВ
ВИБІРКОВОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО БЛОКУ
«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БІЗНЕС»**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОН'ЮНКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ»

Розробник: Шворак Людмила Олександрівна, к.е.н., асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Мета та завдання дисципліни – висвітлення теоретичних та практичних аспектів розвитку європейського ринку товарів та послуг. Основні цілі та завдання дисципліни: сформувати цілісну систему знань щодо дослідження кон'юнктури на ринках товарів та послуг; дати понятійно-термінологічний апарат, що характеризує кон'юнктуру європейських ринків товарів та послуг; розкрити закономірності та концептуальні основи європейських ринків товарів та послуг; висвітлити сучасні форми, детермінанти розвитку та основні тенденції динаміки європейських ринків товарів та послуг на яких базуються можливості реалізації економічних та стратегічних інтересів України у цьому регіоні; підготувати фахівців здатних виконувати практичну дослідницьку роботу у сфері аналізу кон'юнктури європейських ринків товарів та послуг. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні кон'юктуроутворюючі фактори;
- систему показників кон'юнктури ринку;
- методику досліджень економічної кон'юнктури;
- механізми оцінки стратегій розвитку кон'юнктури ринку;
- основні методи та процедуру прогнозування кон'юнктури ринку;
- методи впливу на ринки держави та підприємств;
- динаміку кон'юнктури енергетичного ринку ЄС;
- провідні тенденції розвитку європейського аграрного ринку;
- кон'юнктурні фактори на ринку автомобільної промисловості ЄС;
- динаміку культурної та творчої промисловості ЄС;
- особливості розвитку європейських ринків послуг;
- стратегічні можливості реалізації економічних інтересів України на європейських ринках товарів та послуг.

вміти:

- узагальнювати основні теоретичні проблеми дослідження кон'юнктури європейських ринків товарів та послуг в умовах посилення економічної глобалізації і волатильності світової економіки;
- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з реалізацією зовнішньоекономічної політики України, зміцнення її позицій на європейських ринках в рамках своєї професійної діяльності;
- оцінювати та прогнозувати конкретні ситуації на європейських ринках товарів та послуг з метою захисту державних інтересів та підвищення міжнародного авторитету України;

- збирати, узагальнювати та аналізувати економічну інформацію щодо кон'юнктури ринків.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді, доповнення, бліц-опитування, дискусія: до 40 балів.
2. Виконання індивідуальної самостійної роботи (презентація – кейс): до 30 балів.
3. Модульна контрольна робота (тест): до 30 балів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
1	Методологія кон'юнктурних досліджень європейських ринків товарів та послуг	2	2	8
2	Динаміка кон'юнктури європейського енергетичного ринку	2	2	9
3	Кон'юнктура аграрного ринку ЄС	2	2	9
4	Кон'юнктурутворюючі фактори європейського ринку автомобільної промисловості	2	2	8
5	Кон'юнктура європейських ринків, що є недоторгованими для України	2	2	8
6	Характеристика кон'юнктури європейського ринку фінансових та консалтингових послуг	2	2	9
7	Динаміка кон'юнктури європейських ринків транспортних та туристичних послуг	2	2	9
8	<i>Модульна контрольна робота</i>	2		
	ВСЬОГО	16	14	60

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **16 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **60 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Методологія кон'юнктурних досліджень європейських ринків товарів та послуг

Механізми дослідження кон'юнктури галузевого ринку. Класифікація кон'юнктуруючих факторів. Ключові кон'юнктуруючі фактори підприємства. Схема кон'юнктурного дослідження структурних елементів ринку. Методика проведення кон'юнктурних досліджень ринку. Оцінка стратегій розвитку кон'юнктури ринку. Система методів прогнозування кон'юнктури ринку. Макроекономічні показники кон'юнктури ринку. Державна кон'юнктурна політика.

Державні методи впливу на кон'юнктуру ринку з метою активізації та стримування сукупного попиту. Антициклічне державне регулювання.

Тема 2. Динаміка кон'юнктури європейського енергетичного ринку

Фактори, що впливають на розвиток кон'юнктури європейських ринків. Стан і перспективи ресурсної бази та енерговиробництва ЄС. Залежність ЄС від імпорту різних типів енергоносіїв. Частки споживання енергоресурсів країнами ЄС.

Кон'юнктура ринку нафти та газу ЄС. Основні торговельні партнери ЄС у секторах нафти та газу та особливості співпраці з ними. Складові цін на нафту і газ у різних країнах ЄС та фактори що впливають на відмінності у ціноутворенні.

Кон'юнктура ринку вугілля ЄС. Ядерна енергія ЄС. Кон'юнктура нових відновлювальних джерел енергії ЄС. Співробітництво ЄС та України у сфері енергетики.

Тема 3. Кон'юнктура аграрного ринку ЄС

Особливості формування кон'юнктури аграрного ринку. Провідні засади спільної аграрної політики ЄС. Структура аграрного ринку ЄС за видами виробленої продукції. Структура міжнародної торгівлі ЄС аграрними товарами. Розподіл забезпеченості країн ЄС товарами агросектору. Індекси доходів в агросекторі ЄС.

Механізми ціноутворення продукцію рослинництва та тваринництва в ЄС. Провідні тренди цін на зерно, цукор, молоко, яловичину, свинину та птицю в країнах ЄС.

Учасники мережі поставок харчових продуктів ЄС. ЄС як актор міжнародної торгівлі товарами сільськогосподарського призначення.

Стратегічні перспективи виходу українських експортерів на агроринок ЄС.

Тема 4. Кон'юнктуруючі фактори європейського ринку автомобільної промисловості

Місце європейського автомобільного сектору у структурі економіки ЄС. Провідні тенденції розвитку сектору. Структура виробництва товарів

автомобільної промисловості в країнах ЄС. Структура продажів товарів сектору за різними країнами ЄС і особливості цього процесу.

Структура зайнятості в секторі по країнах і різних ланках виробництва. Особливості реєстрації нових транспортних засобів в країнах ЄС. Кон'юнктура ринку автомобілів, що знаходяться у споживанні в країнах ЄС.

Країни ЄС – основний торговельний актор на міжнародному ринку автомобілебудування. Інновації на ринку автомобільної промисловості ЄС.

Стратегічні можливості України у співпраці з ЄС на ринку автомобільної промисловості.

Тема 5. Кон'юнктура європейських ринків, що є недоторгованими для України

Поняття та особливості ринків, що є недоторгованими. Методологія визначення недоторгованості ринків. Кон'юнктурні особливості недоторгованих для України ринків ЄС у секторах: харчової промисловості, інформаційних та комунікаційних технологій, технічного обслуговування та ремонту повітряних суден, виробництва запасних частин та комплектуючих виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості, машинобудування, креативних послуг.

Можливості виходу України на ці ринки ЄС.

Тема 6. Характеристика кон'юнктури європейського ринку фінансових та консалтингових послуг

Особливості формування ринку послуг ЄС. Фактори, що впливають на динаміку кон'юнктури ринку послуг ЄС. Частки країн ЄС у міжнародній торгівлі послугами.

Особливості формування кон'юнктури європейського ринку фінансових послуг. Провідні гравці на ринку. Країни ЄС у міжнародній торгівлі фінансовими послугами.

Особливості формування кон'юнктури європейського ринку консалтингових послуг. Основні надавачі та споживачі послуг даного сектору. Країни ЄС у міжнародній торгівлі фінансовими послугами.

Стратегічні перспективи інтеграції України з ЄС у секторах фінансових та консалтингових послуг.

Тема 7. Динаміка кон'юнктури європейських ринків транспортних та туристичних послуг

Особливості формування кон'юнктури європейського ринку транспортних послуг. Провідні гравці на ринку. Країни ЄС у міжнародній торгівлі транспортними послугами.

Особливості формування кон'юнктури європейського ринку туристичних послуг. Основні надавачі та споживачі послуг даного сектору. Країни ЄС у міжнародній торгівлі туристичними послугами.

Стратегічні перспективи інтеграції України з ЄС у секторах транспортних та туристичних послуг.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Методологія кон'юнктурних досліджень європейських ринків товарів та послуг

1. Механізми дослідження кон'юнктури галузевого ринку.
2. Ключові кон'юнктуруючі фактори підприємства.
3. Система методів прогнозування кон'юнктури ринку.
4. Макроекономічні показники кон'юнктури ринку.
5. Антициклічне державне регулювання.

Завдання для самостійної роботи

1. *На прикладі конкретного підприємства розкрийте основні кон'юнктуруючі фактори.*
2. *На прикладі конкретної галузі проаналізуйте кон'юнктуруючі фактори.*
3. *Використовуючи методи прогнозування кон'юнктури проведіть аналіз розвитку ринку (за вибором студента).*
4. *На прикладі конкретної країни оцініть макроекономічні показники кон'юнктури певного ринку.*
5. *На конкретному прикладі країни проаналізуйте механізми державної кон'юнктурної політики.*

Семінарське заняття 2. Кон'юнктура європейського енергетичного ринку

1. Залежність ЄС від імпорту різних типів енергоносіїв.
2. Основні торговельні партнери ЄС у секторах нафти та газу та особливості співпраці з ними.
3. Складові цін на нафту і газ у різних країнах ЄС та фактори що впливають на відмінності у ціноутворенні.
4. Ядерна енергія ЄС.
5. Огляд основних напрямів Енергетичної стратегії Європейського Союзу.

Завдання для самостійної роботи

1. *На прикладах окремих країн ЄС проаналізуйте кон'юнктуру їх ринку нафти.*
2. *Визначте провідні фактори, що впливають на кон'юнктуру ринку газу конкретних країн ЄС (за вибором студента).*
3. *Проаналізуйте основні кон'юнктуруючі фактори на ринках вугілля конкретних країн ЄС.*
4. *Оцініть динаміку кон'юнктури ринків НВДЕ конкретних країн ЄС (за вибором студента).*

Семінарське заняття 3. Кон'юнктура аграрного ринку ЄС

1. Структура міжнародної торгівлі ЄС аграрними товарами.
2. Розподіл забезпеченості країн ЄС товарами агросектору.
3. Індекси доходів в агросекторі ЄС.

4. Провідні тренди цін на зерно, цукор, молоко, яловичину, свинину та птицю в країнах ЄС.
5. Учасники мережі поставок харчових продуктів ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. На прикладах конкретних країн ЄС (за вибором студента) поясніть фактори, що впливають на спеціалізацію країни в аграрному секторі.
2. Проаналізуйте вплив на механізм ціноутворення на аграрному ринку ЄС спільної аграрної політики ЄС.
3. Поясніть фактори, що вплинули на динаміку цін в аргосекторі ЄС.
4. Оцініть стратегічні можливості виходу українських експортерів на аграрний ринок ЄС.

Семінарське заняття 4. Кон'юнктурутворюючі фактори європейського ринку автомобільної промисловості

1. Провідні тенденції розвитку сектору автомобілебудування ЄС.
2. Кон'юнктура ринку автомобілів що знаходяться у споживанні в країнах ЄС.
3. Роль країн ЄС на міжнародному ринку автомобілебудування.
4. Кейс-стаді кон'юнктури сектору автомобілебудування на прикладах конкретних країн ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. Структура продажів товарів сектору за різними країнами ЄС і особливості цього процесу.
2. Особливості реєстрації нових транспортних засобів в країнах ЄС.
3. Визначте макроекономічні фактори країн ЄС, що сприяють розвитку сектору автомобільної промисловості (на прикладах країн за вибором студента).
4. Назвіть ключові кон'юнктурутворюючі фактори підприємств ЄС, що сприяють розвитку сектору автомобільної промисловості (на прикладах підприємств за вибором студента).

Семінарське заняття 5. Кон'юнктура європейських ринків, що є недоторгованими для України

1. Кон'юнктурутворюючі фактори недоторгованих для України ринків ЄС у секторі інформаційних та комунікаційних технологій.
2. Кон'юнктурутворюючі фактори недоторгованих для України ринків ЄС у секторі технічного обслуговування та ремонту повітряних суден.
3. Кон'юнктурутворюючі фактори недоторгованих для України ринків ЄС у секторі машинобудування.
4. Кон'юнктурутворюючі фактори недоторгованих для України ринків ЄС у секторі креативних послуг.

Завдання для самостійної роботи

1. На прикладах конкретних країн розкрийте кон'юнктурутворюючі фактори недоторгованих для України ринків.

2. Використовуючи методологію оцінки недоторгованості ринків проведіть аналіз певного ринку ЄС та визначте чи є в Україні перспективи виходу на нього.

Семінарське заняття 6. Характеристика кон'юнктури європейського ринку фінансових та консалтингових послуг

1. Фактори, що впливають на динаміку кон'юнктури ринку послуг ЄС.
2. Країни ЄС у міжнародній торгівлі фінансовими послугами.
3. Основні надавачі та споживачі консалтингових послуг ЄС.
4. Кейс-стаді кон'юнктури ринку фінансових послуг на прикладах конкретних країн ЄС.
5. Кейс-стаді кон'юнктури ринку консалтингових послуг на прикладах конкретних країн ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте фактори, що сприяють розвитку ринку фінансових послуг Німеччини та Франції.
2. Оцініть динаміку розвитку ринку фінансових послуг країн східної Європи.
3. На прикладах конкретних підприємств оцініть кон'юнктуруоутворюючі фактори на ринку консалтингових послуг ЄС.
4. Визначте стратегічні кроки, які має зробити Україна для інтеграції з європейськими ринками фінансових та консалтингових послуг.

Семінарське заняття 7. Динаміка кон'юнктури європейських ринків транспортних та туристичних послуг

1. Країни ЄС у міжнародній торгівлі транспортними послугами.
2. Країни ЄС у міжнародній торгівлі туристичними послугами.
3. Кейс-стаді кон'юнктури ринку транспортних послуг на прикладах конкретних країн ЄС.
4. Кейс-стаді кон'юнктури ринку туристичних послуг на прикладах конкретних країн ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте фактори, що сприяють зростанню ринку транспортних послуг Німеччини.
2. На прикладі конкретних країн проаналізуйте механізми ціноутворення на ринку транспортних послуг ЄС.
3. Визначте основні фактори, що впливають на динаміку ринку туристичних послуг Іспанії.
4. Наведіть механізми ціноутворення на ринку туристичних послуг на конкретних прикладах європейських країн (за вибором студента).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Домашнє індивідуальне завдання 1

«Порівняльний аналіз кон'юнктури товарного ринку для європейських країн А та Б» (ринку та країни обирає студент)

Студент на власний розсуд обирає товарний ринок та 2-3 європейські країни для яких він здійснюватиме порівняння кон'юнктури цього ринку.

Мета завдання полягає в реалізації на практиці набутих теоретичних знань та проведенні практичного дослідження. Завданням роботи є здійснення порівняльного аналізу кон'юнктури обраного товарного ринку в обраних країнах та висновки щодо їх ефективності та подальшого розвитку, а також висновки щодо перспектив виходу українських компаній на ці ринки.

Результати дослідження студенти презентують під час семінарських занять. Наприкінці семестру студенти мають подати письмові роботи на обрані теми. Обсяг роботи до 20 сторінок А4.

Домашнє індивідуальне завдання 2

«Порівняльний аналіз кон'юнктури ринку послуг для європейських країн А та Б» (ринку та країни обирає студент)

Студент на власний розсуд обирає певний ринок послуг та 2-3 європейські країни для яких він здійснюватиме порівняння кон'юнктури цього ринку.

Мета завдання полягає в реалізації на практиці набутих теоретичних знань та проведенні практичного дослідження. Завданням роботи є здійснення порівняльного аналізу кон'юнктури обраного ринку послуг в обраних країнах та висновки щодо їх ефективності та подальшого розвитку, а також висновки щодо перспектив виходу українських компаній на ці ринки.

Результати дослідження студенти презентують під час семінарських занять. Наприкінці семестру студенти мають подати письмові роботи на обрані теми. Обсяг роботи до 20 сторінок А4.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Березовенко С.М. Кон'юнктура світових товарних ринків: підручник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 271с.
2. Буров А.С. Конъюнктура мировых рынков товаров и услуг: Учеб. пособие. М.: Экзамен, 2005. 158с.
3. Гонтар В.М. Дослідження кон'юнктури світових товарних ринків: Навч. посібник. К., 1998. 68 с.
4. Економічна асоціація України з Європейським Союзом: монографія / О.І. Шнирков, В.І. Муравйов, Р.О. Заблоцька та ін.; за ред. О.І. Шниркова, В.І. Муравйова. К: ВПЦ «Київський університет», 2015. 415 с.
5. Заблоцька Р.О / Система інституційного регулювання світової торгівлі послугами / Р. О. Заблоцька. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 368 с.
6. Заблоцька Р.О. Кон'юнктура світового ринку послуг. Підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 303 с.
7. Злупко С. Українська наукова школа економічної кон'юнктури та її вплив на світову економічну думку //Економіка України. 1997. №3. С. 75-82.
8. Інфраструктура товарного ринку: Навч. посіб. 2-е вид. / Під ред. Проф. О.О. Шубіна. К.: НМЦВО МОН України, 2004. 816 с.
9. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене і доповнене. К.: «Знання», 2012. 759 с.
10. Пошукова система бази даних EBSCO. URL: <http://search.ebscohost.com/>
11. Сайт Європейського Союзу. URL: https://europa.eu/european-union/index_en
12. Сайт Світової Організації Торгівлі. URL: <https://www.wto.org/>
13. Світова економіка: підручник / за ред. О.І. Шниркова, В.І. Мазуренка, О.І. Рогача. К.:ВПЦ «Київський університет», 2018. 616 с.
14. Станкевич А.В. Прогнозирование емкости и конъюнктуры рынка. М., 2000; Цены и ценообразование: Учеб. пособие / Под ред. В.Е. Есипова. СПб., 2001.
15. Шнирков О.І., Заблоцька Р.О. Міжнародні економічні відносини: конспект лекцій. 5-е вид. Дніпро, 2018. 286с.
16. Ястремская Е.Н., Райко Д.В. Инфраструктура товарного рынка: Учеб. пособие. Х.: ИД "ИНЖЭК", 2006. 216 с.

Періодика:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин.
2. Зовнішня торгівля: право та економіка.
3. Economist.
4. European Foreign Affairs Review.

5. Financial and Business News.
6. Handelszeitung.
7. Українська інвестиційна газета.
8. Applied Economics.
9. ILO. Yearbook of Labour Statistics.
10. IMD. World Competitiveness Yearbook.
11. IMF Working Papers.
12. IMF. Balance of Payments Statistics Yearbook.
13. IMF. Direction of Trade Statistics Yearbook.
14. IMF. International Financial Statistics.
15. IMF. International Financial Statistics Yearbook.
16. IMF. World Economic Outlook.
17. International Financial Statistics.
18. International Migration Outlook Series.
19. Journal of Economic Perspectives.
20. OECD. Agricultural Statistics.
21. OECD. Main Economic Indicators.
22. OECD. National Accounts of OECD Countries.
23. OECD. Short-Term Economic Indicators: Transition Economies.
24. UN. Bulletin of Statistics for World Trade in Engineering Products.
25. UN. Handbook of International Trade and Development Statistics.
26. UN. International Trade Statistics Yearbook.
27. UN. Monthly Bulletin of Statistics.
28. UN. Statistical Yearbook.
29. UN. Statistical Yearbook for Asia and the Pacific.
30. UN. Yearbook of National Accounts Statistics.
31. UNDP. Human Development Report.
32. UNESCO. Statistical Yearbook.
33. UNFAO. Production Yearbook.
34. UNIDO. International Yearbook of Industrial Statistics.
35. US Department of Commerce. Survey of Current Business.
36. Wirtschafts Woche.
37. World Bank. World Bank Atlas.
38. World Bank. World Development Indicators.
39. World Bank. World Development Report.
40. World Bank. World Tables.
41. WTO. Annual Report.

Додаткова:

1. Батрименко В., Батрименко В., Крегул Ю. Правове регулювання міжнародної електронної комерції/ Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 2. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/02\(97\)/16.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/02(97)/16.pdf)

2. Заблоцька Р.О. Система інституційного регулювання світової торгівлі послугами. К., 2008.

3. Киреев А. Международная экономика. В 2-х ч.: Учебное пособие. М.,

2000.

4. Міжнародна економіка: навч. посіб./ Макогон Ю. В. [та ін.] ; Донец. нац. ун-т, Донец. ін-т залізн. трансп. Укр. держ. акад. залізн. трансп. Донецьк: Донбас, 2012. 276 с.

5. Смирнова К.В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 432 с.

6. Філіпенко А.С. Міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура: навч. посіб. К.: Знання України, 2008. 223 с.

7. Чинні антидемпінгові, компенсаційні та захисні заходи щодо української продукції. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=082485da-0071-490a-9ec0-a5e520b3ca02&title=СНинніAntidempingovi-KompensatsiiniTaZakhisniZakhodiSchodoUkrainskoiProduktsii>

8. Шнирков О.І. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі. К., 2008. 143 с.

9. Шнирков О.І. Торговельна політика Європейського Союзу. К., 2005. 152 с.

10. Яковец Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века. М.: Экономика, 2011. 382 с.

11. Agriculture and rural development of the EU. URL: https://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices_en

12. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: http://glavcom.ua/pub/2012_11_19_EU_Ukraine_Association_Agreement_English.pdf;

13. Automotive industry of the EU. URL: https://ec.europa.eu/growth/sectors/automotive_en

14. Banking and financial services of the EU. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/banking-and-financial-services_en

15. Competitiveness of the European automotive manufacturing industry. URL: <https://ru.scribd.com/document/431856119/20180828-Iit-Automotive-SCORE>

16. EU Agricultural outlook for markets and income 2018-2030. URL: https://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/medium-term-outlook_en

17. EU Single Market for Services. URL: https://ec.europa.eu/growth/single-market/services_en

18. EUROPE. Regional Economic Outlook: Managing the Upswing in Uncertain Times. IMF, 2018. URL: <http://www.imf.org/en/Publications/REO/EU/Issues/2018/05/14/EURREO0518>

19. European Agenda on Migration. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information_en

20. Export subsidies and global trade. URL: <https://www.stabroeknews.com/2017/sunday/business-page/09/10/export-subsidies-and-global-trade/>

21. Gas and electricity market reports. URL: <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/market-analysis>

22. General Agreement on Trade in Services (GATS). URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm#services
23. Global Financial Stability Report (A Report by the Monetary and Capital Markets Department on Market Developments and Issues) // IMF, 2015.
24. Global Financial Stability Report April 2018: A Bumpy Road Ahead. IMF, 2018. URL: <http://www.imf.org/en/publications/gfsr>
25. Internal energy market. Fact Sheets on the European Union. URL: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/45/internal-energy-market>
26. Logistics and multimodal transport of the EU. URL: https://ec.europa.eu/transport/themes/logistics-and-multimodal-transport/logistics_en
27. Technology and Innovation Report of 2015: Fostering Innovation Policies for Industrial Development // UNCTAD. United Nations New York and Geneva, 2015. 142 p.
28. The Economic Consequences of the Climate Change // OECD – OECD Publishing, Paris, 2015. 141 p.
29. The Euro as a legal tender. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/use-euro/euro-legal-tender_en
30. The evolution of electronic trading and regulatory reform. <https://www.globalinvestorgroup.com/articles/3502855/the-evolution-of-electronic-trading-and-regulatory-reform>
31. The future relationship between the United Kingdom and the European Union. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/the-future-relationship-between-the-united-kingdom-and-the-european-union>
32. The Global Competitiveness Report 2018–2019. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>
33. UNCTAD Commodities and Development Report 2017. URL: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1916>
34. White Paper on the Future of Europe. Reflections and scenarios for the EU27 by 2025. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf
35. World Commodity Trends and Prospects (UNCTAD Series). URL: <http://unctad.org/en/Pages/SUC/Commodities/SUC-World-Commodity-Trends-and-Prospects.aspx>
36. World Development Report 2019: The Changing Nature of Work. WBG, 2018. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2019>
37. World Economic Outlook (WEO) Subdued Demand, Diminished Prospects // IMF, 2016. 6 p.
38. World Economic Outlook Update, July 2018: Less Even Expansion, Rising Trade Tensions. IMF, 2018. URL: <http://www.imf.org/en/publications/weo>
39. World Economic Situation and Prospects 2015 // United Nations. New York, 2015. 34 p.
40. World Investment Report 2018. Investment and New Industrial Policies – UNCTAD, 2018. URL: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2130>

41. World Migration Report 2018. IOM, 2018. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf

42. World Population to 2300 // United Nations. New York, 2004. 240 p.

43. World Trade Report 2017. Trade, technology and jobs. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report17_e.pdf

Інтернет-ресурси

Посилання на WEB-сторінки українських організацій та установ

Кабінет Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Міністерство закордонних справ України	www.mfa.gov.ua
Постійне представництво України при Європейських Співтовариствах (ЄС)	www.ukraine-eu.mfa.gov.ua
Міністерство юстиції України	www.minjust.gov.ua
Центр європейського та порівняльного права при Міністерстві юстиції України	www.clc.org.ua www.comparativelaw.kiev.ua
Законодавство України	www.rada.kiev.ua www.liga.liev.ua

Неурядові організації

Українсько-європейський консультативний центр	www.ueplac.kiev.ua
Інформаційно-аналітичне Інтернет-видання „Світові дискусії”	http://wd.org.ua
Український центр економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Журнал „Національна безпека та оборона”	www.uceps.org
Фонд Демократичні ініціативи	www.dif.org.ua
Інститут громадського суспільства	www.csi.org.ua
Фонд „Європа ХХІ”	www.europexxi.kiev.ua
Інститут Євроатлантичного співробітництва	www.ieac.org.ua
Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України	www.cpcfpu.org.ua
Інститут „Схід-Захід”	www.ewi.org.ua
Міжнародний центр перспективних досліджень	www.icps.kiev.ua
Єврофорум: ЄС та інституційна реформа	www._sis.org/euro/frm990507.html
Центр європейських і міжнародних досліджень	www.ceis.kiev.ua
Центр європейських і міжнародних студій	www.tane.te.ua/ceis
Журнал ЕКСПЕРТ	www.expert.ru
Газета „Дзеркало тижня”	http://zn.ua/

Посилання на WEB–сторінки іноземних організацій та установ

Європа – сервер Європейського Союзу	www.europa.eu.int
„Євро бюлетень”	www.delukr.cec.eu.int
Європейський центральний банк	www.ecb.int
Офіс офіційних публікацій ЄС	http://eur-op.eu.int
Проект поширення технічної допомоги Tacis	www.tacisinfo.ru
Центр дослідження європейської політики	www.ceps.be
Світова асоціація європейських досліджень	www.ecsanet.org
Матеріали з питань європейської інтеграції Online	www.eiop.or.at
АТЕС	www.apecsec.org.sg
АСЕАН	www.aseansec.org
Союз країн Карибського басейну	www.caricom.org
Центр соціально-економічних досліджень	www.case.org.ua
Центр економічних та фінансових досліджень та розробок	www.cefir.org
Нью-Йоркський центр вивчення міграції	www.cmsny.org
Європейська асоціація вільної торгівлі	www.efta.int
Міжнародне енергетичне агентство	www.iea.org
Інститут міжнародної економіки	www.iie.com
Міжнародна організація праці	www.ilo.org
МВФ та його видання The World Economic Outlook	www.imf.org
Центр міжнародної торгівлі	www.intracen.org
Інститут транснаціональних корпорацій	www.itnc.ru
Організація економічного співробітництва та розвитку	www.oecd.org
ОПЕК	www.opec.org
Український незалежний центр політичних досліджень	www.ucipr.kiev.ua/ers
Організація об'єднаних націй (ООН)	www.un.org
Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)	www.unctad.org
Світовий банк та щорічні статистичні видання	www.worldbank.org
СОТ та щорічне видання International Trade Statistics	www.wto.org

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Антициклічне державне регулювання.
2. Державна кон'юнктурна політика.
3. Залежність ЄС від імпорту різних типів енергоносіїв.
4. Індекси доходів в агросекторі ЄС.
5. Інновації на ринку автомобільної промисловості ЄС.
6. Класифікація кон'юктуроутворюючих факторів.
7. Ключові кон'юктуроутворюючі фактори підприємства.
8. Кон'юнктура нових відновлювальних джерел ЄС.
9. Кон'юнктура ринку автомобілів що знаходяться у споживанні в країнах ЄС.
10. Кон'юнктура ринку вугілля ЄС.
11. Кон'юнктура ринку нафти та газу ЄС.
12. Країни ЄС у міжнародній торгівлі транспортними послугами.
13. Країни ЄС у міжнародній торгівлі туристичними послугами.
14. Країни ЄС у міжнародній торгівлі фінансовими послугами.
15. Макроекономічні показники кон'юктури ринку.
16. Методика проведення кон'юктурних досліджень ринку.
17. Механізми дослідження кон'юктури галузевого ринку.
18. Механізми ціноутворення в секторі культурної та творчої промисловості європейських країн.
19. Механізми ціноутворення на продукцію рослинництва та тваринництва в ЄС.
20. Міжнародна торгівля ЄС у секторі культурної та творчої промисловості.
21. Місце європейського автомобільного сектору у структурі економіки ЄС.
22. Огляд основних напрямів Енергетичної стратегії Європейського Союзу.
23. Основні надавачі та споживачі консалтингових послуг ЄС.
24. Основні торговельні партнери ЄС у секторах нафти та газу та особливості співпраці з ними.
25. Особливості формування кон'юктури аграрного ринку.
26. Особливості формування кон'юктури європейського ринку консалтингових послуг.
27. Особливості формування кон'юктури європейського ринку транспортних послуг.
28. Особливості формування кон'юктури європейського ринку туристичних послуг.
29. Особливості формування кон'юктури європейського ринку фінансових послуг.
30. Особливості формування ринку послуг ЄС.
31. Оцінка стратегій розвитку кон'юктури ринку. Система методів прогнозування кон'юктури ринку.
32. Провідні засади спільної аграрної політики ЄС.
33. Провідні тенденції розвитку сектору автомобілебудування ЄС.

34. Провідні тренди цін на зерно, цукор, молоко, яловичину, свинину та птицю в країнах ЄС.
35. Ринки ЄС, що є недоторгованими для України та їх кон'юнктура.
36. Ринок праці у секторі культурної та творчої промисловості ЄС.
37. Розподіл забезпеченості країн ЄС товарами агросектору.
38. Роль ЄС у світовому ринку культурної та творчої промисловості.
39. Роль країн ЄС на міжнародному ринку автомобілебудування.
40. Роль послуг на ринку культурної та творчої промисловості. Механізми ціноутворення в секторі.
41. Система методів прогнозування кон'юнктури ринку.
42. Складові цін на нафту і газ у різних країнах ЄС та фактори що впливають на відмінності у ціноутворенні.
43. Співробітництво ЄС та України у сфері енергетики.
44. Стан і перспективи ресурсної бази та енерговиробництва ЄС.
45. Стратегічні можливості для інтеграції України та ЄС у секторі культурної та творчої промисловості.
46. Стратегічні можливості України у співпраці з ЄС на ринку автомобільної промисловості.
47. Стратегічні перспективи виходу українських експортерів на аграрний ринок ЄС.
48. Стратегічні перспективи інтеграції України з ЄС у секторах транспортних та туристичних послуг.
49. Стратегічні перспективи інтеграції України з ЄС у секторах фінансових та консалтингових послуг.
50. Структура аграрного ринку ЄС за видами виробленої та спожитої продукції.
51. Структура виробництва та споживання країн ЄС на ринку культурної та творчої промисловості.
52. Структура виробництва та споживання товарів автомобільної промисловості в країнах ЄС.
53. Структура зайнятості в секторі по країнах і різних ланках виробництва.
54. Структура міжнародної торгівлі ЄС аграрними товарами.
55. Структура та особливості формування культурної та творчої промисловості ЄС.
56. Учасники мережі поставок харчових продуктів ЄС.
57. Фактори, що впливають на динаміку кон'юнктури ринку послуг ЄС.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ»

Розробники: Чугаєв Олексій Анатолійович, д.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин;
Хватов Юрій Юрійович, к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Мета дисципліни – вивчення теорії і практики організації регулювання бізнесу в країнах ЄС та середовища його функціонування. Вивчаються політико-правові, податкові, трудові, соціальні, інноваційні та інші аспекти європейського бізнес-середовища. Розглядається регулювання різних етапів створення і функціонування бізнесу в країнах Європи, функціонування різних правових форм бізнесу в ЄС, особливості захисту прав споживачів. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- понятійно-термінологічний апарат в сфері європейського бізнес-середовища;
- джерельну базу про регулювання бізнесу в Європі;
- етапи формування бізнес-середовища в Європі;
- політико-правове середовище європейського бізнесу;
- середовище європейського бізнесу в сфері оподаткування, ринку праці та соціальної відповідальності;
- регулювання аграрного бізнесу в ЄС;
- особливості функціонування різних організаційних форм бізнесу в ЄС;
- тенденції і передовий досвід в сфері регулювання основних етапів ведення бізнесу в країнах Європи;
- основи захисту прав споживачів в ЄС;

вміти:

- орієнтуватися у послідовності практичних кроків сфері створення бізнесу, оформлення власності, забезпечення виконання контрактів, вирішення проблем неплатоспроможності та інших етапів функціонування бізнесу на прикладі обраних країн;
- аналізувати нормативне поле регулювання бізнесу в Європі;
- оцінювати тенденції розвитку європейського бізнес-середовища;
- прийняти і обґрунтувати рішення щодо доцільності та форми виходу на європейські ринки.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді, доповнення, бліц-опитування, дискусія: до 40 балів.
2. Виконання індивідуальної самостійної роботи (презентація – кейс): до 30 балів.
3. Модульна контрольна робота (тест): до 30 балів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Змістовий модуль 1				
Загальні аспекти європейського бізнес-середовища				
1	Особливості та етапи формування бізнес-середовища в Європі	3	2	8
2	Політико-правове середовище європейського бізнесу	3	1	8
3	Сільськогосподарська політика ЄС	2	1	5
Змістовий модуль 2				
Основи регулювання бізнесу і захисту споживачів в ЄС				
4	Регулювання основних етапів функціонування бізнесу в країнах Європи	3	1	5
5	Основи корпоративного права ЄС	2	1	8
6	Захист прав споживачів в ЄС	3	1	8
	<i>Презентація індивідуальної самостійної роботи</i>		2	20
	<i>Модульна контрольна робота</i>		1	
	<i>Залік</i>		2	
	ВСЬОГО	16	12	62

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **16 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота - **62 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Особливості та етапи формування бізнес середовища в Європі

Поняття і загальна характеристика бізнес середовища. Порівняльний аналіз бізнес-середовища розвинутих країн.

Етапи розвитку європейського бізнес середовища. Особливості сучасного етапу розвитку європейського бізнес середовища.

Економічні аспекти європейського бізнес середовища. Політичні аспекти європейського бізнес середовища. Правові аспекти європейського бізнес середовища. Культурні аспекти європейського бізнес середовища. Особливості бізнес-етикету.

Бізнес-середовище в окремих країнах ЄС.

Тема 2. Політико-правове середовище європейського бізнесу

Поняття політичних систем. Стабільність правових систем. Порівняльний аналіз політичних систем і політичного середовища в різних країнах ЄС. Рівень розвитку політичних і громадянських свобод. Індекс демократії. Свобода слова. Рівень корупції. Політичні ризики і оцінка політичної стабільності в країні. Ролі і вплив регіональної влади.

Типи правових систем. Особливості контрактів в різних правових системах. Податкове та трудове законодавство. Соціальна відповідальність бізнесу.

Регулювання експортно-імпортних операцій. Регулювання виїзду / в'їзду приватних осіб. Захищеність власності та прав особистості.

Тема 3. Спільна сільськогосподарська політика ЄС

Сільське господарство в Європейському Союзі. Частка сільського господарства у ВВП, частка зайнятості в первинному секторі. Мережа даних бухгалтерського обліку в господарствах (FADN).

Принципи спільної сільськогосподарської політики ЄС. Народження та перші десятиліття спільної сільськогосподарської політики. Етапи розвитку спільної сільськогосподарської політики. Реформа спільної сільськогосподарської політики 2014-2020. Базова схема оплати (BPS). Обов'язкові схеми. Зелений прямий платіж. Екологічна фокусна зона (EFA). Оплата молодих фермерів. Добровільні схеми. Схема малого фермера (SFC).

Другий рівень спільної сільськогосподарської політики: політика розвитку сільських районів. Пріоритети розвитку сільських районів. Інтегрована система адміністрування та контролю (Integrated Administration and Control System). Перспективи реформи спільної сільськогосподарської політики.

Спільна сільськогосподарська політика та СОТ. Угода СОТ про сільське господарство. Вплив Угоди про сільське господарство на спільну сільськогосподарську політику. Спільна сільськогосподарська політика та Україна.

Тема 4. Регулювання основних етапів функціонування бізнесу в країнах Європи

Передовий досвід в сфері регулювання основних аспектів функціонування бізнесу в країнах ЄС. Напрями реформування бізнес-регулювання. Діджиталізація процедур. Єдині контактні пункти.

Процедури для заснування бізнесу. Реєстрація нерухомості, дозволи на будівництво, підключення до електроенергії. Етапи, документи, залучені організації.

Одержання кредиту. Кредитні реєстри і бюро. Заставне майно. Захист міноритарних інвесторів. Вимог щодо прозорості. Операції з пов'язаними особами. Відповідальність директорів.

Забезпечення виконання контрактів. Процедури вирішення суперечок. Санкції за затримки платежів. Процедури вирішення неплатоспроможності. Реорганізація і ліквідація компаній. Вимоги до арбітражних керуючих.

Урахування досвіду ЄС в бізнес-регулюванні в Україні.

Тема 5. Основи корпоративного права ЄС

Основні нормативні акти ЄС в сфері корпоративного законодавства. Форми організації бізнесу. Компанії з обмеженою відповідальністю. Приватні компанії з обмеженою відповідальністю з одним власником.

Установчі документи. Вимоги щодо оприлюднення інформації про компанію.

Регулювання об'єднань і поділу компаній. Пропозиції щодо придбання компаній. Права акціонерів компаній у лістингу. Порядок проведення загальних зборів акціонерів.

Загальноєвропейські юридичні форми організації бізнесу. Європейська компанія (SE): способи утворення, управлінська структура, тенденції поширення. Європейська кооперативна спілка. Європейські об'єднання з економічних інтересів.

Вимоги ЄС до звітності компаній різної величини. Критерії визначення великих, середніх, малих і мікро-підприємств. Структура фінансової звітності. Управлінський звіт. Консолідована звітність.

Корпоративне законодавство і Угода про асоціацію між Україною і ЄС.

Тема 6. Захист прав споживачів в ЄС

Сфера дії законодавства про захист прав споживачів. Визначення споживача, виробника, споживчих товарів. Передбачені винятки. Основні тенденції реформування системи захисту споживачів в ЄС.

Гарантії на товари. Юридична і комерційна гарантія. Часові обмеження гарантії. Критерії відповідності товару умовам контракту. Дії при невідповідності товару умовам контракту. Відповідальність за дефектну продукцію. Умови настання відповідальності. Умови звільнення від відповідальності.

Захист споживачів за різних форм продажу товарів та послуг. Звичайні продажі. Дистанційні контракти. Контракти, укладені поза діловими приміщеннями. Зобов'язання продавця щодо інформування покупця. Зазначення цін. Право повернення товару.

Недобросовісні торговельні методи. Комерційна практика, що вводить в оману. Агресивна комерційна практика. Недобросовісні умови контракту: визначення і приклади. Реклама, що вводить в оману. Порівняльна реклама. Гео-блокування.

Вирішення суперечок в сфері прав споживачів. Неформальні засоби вирішення суперечок. Організації в сфері захисту прав споживачів. Альтернативні процедури вирішення суперечок за допомогою нейтральних органів або осіб. Формальний судовий процес. Європейська процедура для малих позовів. Європейський наказ на оплату.

Реформування системи захисту прав споживачів згідно Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Особливості та етапи формування бізнес-середовища в Європі

1. Особливості європейського бізнес-середовища.
2. Основні етапи формування бізнес-середовища в Європі.
3. Особливості сучасного етапу розвитку європейського бізнес-середовища.

Завдання для самостійної роботи

1. *Визначте особливості бізнес середовища основних країн ЄС.*
2. *Оцініть частку державної власності в країнах ЄС.*
3. *Визначить країни ЄС з найкращим або найгіршим рівнем приросту населення і очікуваної тривалості життя.*
4. *Проаналізуйте рівень оплати праці в ЄС.*
5. *Підготуйте інформацію про рівень основних економічних проблем в країнах ЄС (інфляція, безробіття, регіональні або галузеві депресивні явища, бідність і т.д.)*

Семінарське заняття 2. Політико-правове середовище європейського бізнесу. Спільна сільськогосподарська політика ЄС

1. Політичні та правові системи ЄС.
2. Принципи та основні етапи розвитку спільної сільськогосподарської політики ЄС.
3. Особливості сучасної спільної сільськогосподарської політики ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. *Порівняйте основні особливості політично-правових систем ЄС.*

2. *Визначте п'ять найбільших країн сільськогосподарських виробників у ЄС.*
3. *Чому на спільну сільськогосподарську політику ЄС витрачалось 50-70% бюджету ЄС.*
4. *Визначить принципи та сутність механізму спільної сільськогосподарської політики ЄС.*
5. *Які прогнози щодо реформування спільної сільськогосподарської політики ЄС?*

Семінарське заняття 3. Регулювання основних етапів функціонування бізнесу в країнах Європи. Корпоративне право ЄС

1. *Напрями реформування регулювання основних етапів функціонування бізнесу в країнах Європи.*
  1. *Регулювання корпоративного управління в ЄС.*
  2. *Загальноєвропейські юридичні форми організації бізнесу.*
  2. *Структура звітності компаній в ЄС.*

Завдання для самостійної роботи

1. *Які є поточні новини в сфері європейського бізнес-середовища?*
2. *Здійсніть огляд наукової статті, присвяченої аналізу європейського бізнес-середовища.*
3. *Визначить країни з найкращим або найгіршим рівнем регулювання бізнесу по різних кількісних та якісних показниках регулювання бізнесу в ЄС.*
4. *Проаналізуйте зв'язок економічної динаміки країн ЄС та якості регулювання бізнесу.*
5. *Яким чином фінансова криза 2008-09 рр. вплинула на реформи в сфері регулювання бізнесу?*
6. *Які прогнози щодо реформування корпоративного законодавства на рівні ЄС або країн-членів?*
7. *Які причини обмеженої гармонізації юридичних форм організації бізнесу в ЄС?*
8. *Яка детальна інформація має міститися у фінансовій звітності компаній?*
9. *Порівняйте основні особливості корпоративного права в ЄС та Україні.*
10. *Визначте відповідність назв юридичних форм організації бізнесу в різних країнах ЄС.*
11. *Підготуйте інформацію про управлінську структуру та показники функціонування однієї з європейських компаній (SE).*

Семінарське заняття 4. Захист прав споживачів

1. *Гарантії на товари і відповідальність за дефектну продукцію.*
2. *Дистанційні контракти та контракти, укладені поза діловими приміщеннями.*
3. *Недобросовісні торговельні методи, умови контракту і реклама.*
4. *Вирішення суперечок у сфері прав споживачів.*

5. Реформування захисту прав споживачів в Україні згідно Угоди про асоціацію з ЄС.

Завдання для самостійної роботи (5 год.)

1.Здійснить огляд нормативного акту ЄС в сфері регулювання бізнесу.

2.Як еволюціонує законодавство ЄС в сфері захисту прав споживачів?

3.Наведіть приклади судових рішень в сфері захисту прав споживачів.

4.Який прогрес фактично спостерігається щодо імплементації норм ЄС в сфері захисту прав споживачів у національне законодавство України?

5.Ознайомтеся з Керівництвом щодо застосування Директиви про недобросовісні торговельні методи, знайдіть приклади таких методів.

6.Спробуйте навести приклади невідповідності з поточної комерційної практики окремих продавців в Україні або іншій державі нормам захисту прав споживачів в ЄС.

Семінарське заняття 5.

1. Презентація індивідуальних самостійних робіт.

2. Модульна контрольна робота.

Семінарське заняття 6. Залік.

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
(ПРЕЗЕНТАЦІЯ – КЕЙС)**

Робота готується на тему «Особливості регулювання основних етапів бізнесу в обраній країні» в обсязі 10-20 слайдів. Студент обирає одну з країн Європи (не мають повторюватися у групі). Рекомендована структура:

- офіційні процедури для заснування бізнесу;
- реєстрація нерухомості;
- дозволи на будівництво;
- порядок підключення до електромереж;
- одержання кредиту;
- захист міноритарних інвесторів;
- сплата податків;
- регулювання ринку праці;
- вирішення суперечок щодо виконання контрактів;
- процедури вирішення неплатоспроможності.

Рекомендовано зазначити основні процедури, документи, час, вартість, тенденції до реформування. Конкретна структура обирається, виходячи з доступності інформації та вимог щодо обсягу роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Економічна асоціація України з Європейським Союзом : монографія / О. І. Шнирков, В. І. Муравйов, Р. О. Заблоцька та ін. ; за ред. О. І. Шниркова, В. І. Муравйова. К. : ВПЦ "Київський університет", 2015.

2. Європейський Союз: економіка, політика, право: енциклопедичний словник / редкол.: В.В. Копійка (голова), О.І.Шнирков (заст.голови), В.І. Муравйов та ін. К.:Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 368 с.

3. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку 21 століття: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р. О. Заблоцька, З.О. Луцишин та ін. ; за ред. О. І. Шниркова. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2016.

4. Европейская деловая среда / И.Е.Козырская. Иркутск: Издательство БГУЭП, 2006.

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

6. Alexandropoulou A., Senini E., Somers G. Study on digitalisation of company law. Member States Report. By everis for the European Commission – DG Justice and Consumers, 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dg_just_digitalisation_of_company_law_country_report_v3.2_0.pdf.

7. Doing Business Data. Economy Snapshots / Doing Business. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data>.

8. Eur-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

9. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en.

10. Ideas / RePEc. URL: <http://ideas.repec.org/search.html>.

11. OECD Tax wedge 2018 URL: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm>.

12. Points of single contact / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/services-directive/in-practice/contact_en.

13. Summaries of EU Legislation / Eur-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html>.

Додаткова:

1. Байко Р. Р., Васильєва Л. І. Захист прав споживачів в Європейському Союзі в контексті наближення українського законодавства до європейських стандартів. Financial and Economic Analysis Office in the VRU, 12 p. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/FEAO_Zahyst_prav_A5_web.pdf.

2. Калініна О. М. Правове регулювання діяльності компаній в Європейському Союзі: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. 234 с.

3. Калініна О.М. Реформування корпоративного права України відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Київ, 2013. Вип. 115. (ч. 2). С. 168-175.
4. Порівняльний аналіз оподаткування фонду заробітних плат та видатків бюджету у окремих країнах СНД, ЄС, Азії, Латинської Америки / В. Дубровський, В. Черкашин. К.: 2018
5. Регистрация предприятия / Eesti.ee. URL: <https://www.eesti.ee/ru/ziznennyue-sobytia/hocu-sozdat-predpriatie/>.
6. Навігатор угоди / Європейська правда. URL: <http://navigator.eurointegration.com.ua/tasks>.
7. Угода про асоціацію: Захист прав споживачів. Інфографіка / Українська правда, 2013. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2013/10/7/6999416/>.
8. Alexandropoulou A., Senini E., Somers G. Study on digitalisation of company law. By everis for the European Commission – DG Justice and Consumers, 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dg_just_digitalisation_of_company_law_final_report.pdf.
9. Arpaia A., Carone G. Do labour taxes (and their composition) affect wages in the short and the long run? URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication552_en.pdf.
10. Business Reforms / Doing Business. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reforms>.
11. CAP Reform 2014-20: EU Agreement and Implementation in the UK and in Ireland: National Assembly for Wales Research paper.
12. Carlson A. SE Companies / SEEurope, ETUI. Bologna 2018-03-12/13. URL: <http://www.worker-participation.eu/content/download/6230/103998/file/SE-FactsFigures-2018-03-13%20Bologna.pdf>.
13. Company law and corporate governance / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/company-law-and-corporate-governance_en.
14. Commission communication of 9 February 2004 entitled "Report on Competition in Professional Services".
15. Consumer protection / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/consumers/consumer-protection_en.
16. European Commission (2013): CAP Reform basic regulations. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/newsroom/155_en.htm.
17. European Commission (2016): Multiannual Financial Framework 2014-2020. URL: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm.
18. EUROSTAT - EUROPEAN COMMISSION (2019): Agricultural Statistics. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/statistics-illustrated>
19. Ease of Doing Business rankings / Doing Business. The World Bank. For a Second Chance Policy – to benefit all of us / European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/ewt/>.
20. Eurostat. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

21. For a Second Chance Policy – to benefit all of us / European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/ewt>
22. Global Business Etiquette: A Guide to International Communication and Customs, 2nd Edition / Jeanette S. Martin, Lillian H. Chaney. – Praeger, 2012.
23. Johnson D., Turner C. European business: Policy challenges for the new commercial environment. London, New York: Routledge, 2000. 376 p.
24. Kamiński R. European Union regulations of corporate reporting as a response to the evolution of business activity conditions // Applied Finance and Accounting, Redfame publishing. 2016. Vol. 2(1). P. 40-47.
25. Law Library / Doing Business. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/law-library>.
26. Legislative train schedule. URL: <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-products>.
27. Malczynska-Bialy M. Non-governmental organisations in European Union and its role in consumer protection // Proceedings of International Academic Conferences 5306970, International Institute of Social and Economic Sciences, 2016. URL: <https://ideas.repec.org/p/sek/iacpro/5306970.html>.
28. Mercado S., Welford R., Prescott K. European Business. 4th edition. Harlow: Prentice Hall, Financial Times, Pearson Education Limited, 2001. 592 p.
29. Moussis N. Access to the European Union. 22th edition. Intersentia, 2016. 776 p.
30. Online Dispute Resolution. URL: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home2.show&lng=EN>.
31. Szikora V. Company legislation and reforms in Europe // Curentul Juridic, The Juridical Current, Le Courant Juridique, Petru Maior University, Faculty of Economics Law and Administrative Sciences and Pro Iure Foundation. 2018. Vol. 72. P. 155-171.
32. Rusu V. D., Roman A. The business environment in CEE countries: Current challenges and perspectives // CES Working Papers, Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University. 2016. Vol. 8(1). P. 128-147.
33. Rural development programming 2014-2020 by Alan Matthews. URL: <http://capreform.eu/rural-development-programming-2014-2020/>.
34. van Hall S. A., van Leeuwen C., Lengton E. E., van der Linden R. W. H. European business environment: Doing business in Europe. F. Somers (ed. by). Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2010. 414 p.
35. Worker-participation.eu. URL: <http://www.worker-participation.eu/>.
36. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 14 March 2006 – Implementing the Lisbon Community Programme for Growth and Jobs – Transfer of Businesses – Continuity through a new beginning [COM (2006) 117 final].
37. Communication from the Commission of 5 October 2007 to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Overcoming the stigma of business failure – for a

second chance policy – Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs [COM(2007) 584 final].

38. Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products.

39. Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE).

40. Council Directive 2001/86/EC[5] of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees.

41. Council Regulation (EEC) No 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG).

42. Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts.

43. Council Regulation (EC) No 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE).

44. Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 on consumer protection in the indication of the prices of products offered to consumers.

45. Directive 2004/25/EC of the European Parliament and the Council of 21 April 2004 on takeover bids.

46. Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market.

47. Directive 2006/114/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 concerning misleading and comparative advertising.

48. Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies.

49. Directive 2009/22/EC i Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes.

50. Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies.

51. Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions.

52. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights.

53. Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes.

54. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings.

55. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law.

56. Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods.

57. Guidance on the implementation / application of Directive 2005/29/EC on unfair commercial practices, accompanying the document Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A comprehensive approach to stimulating cross-border e-Commerce for Europe's citizens and businesses [COM(2016) 320 final].

58. Guidance on the interpretation and application of Council Directive 93/13/EEC on unfair terms in consumer contracts (2019/C 323/04).

59. Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure.

60. Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure.

61. Regulation (EU) 2018/302 of the European Parliament and of the Council of 28 February 2018 on addressing unjustified geo-blocking and other forms of discrimination based on customers' nationality, place of residence or place of establishment within the internal market.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Які основні тенденції розвитку європейського бізнес середовища?
2. Які етапи розвитку європейського бізнес середовища?
3. Які особливості сучасного етапи розвитку європейського бізнес середовища?
4. Які основні джерела про особливості політико-правових систем в країнах ЄС?
5. Європейська економічна інтеграція та сільське господарство.
6. Зародження та розвиток спільної сільськогосподарської політики.
7. Аграрна політика в Європі до спільної сільськогосподарської політики.
8. Розробка спільної сільськогосподарської політики.
9. Модель процесу прийняття рішень щодо спільної сільськогосподарської політики.
10. Фінансування спільної сільськогосподарської політики.
11. Які основні напрямки співробітництва України – ЄС в сільському господарстві та розвитку сільських районів?
12. Які основні джерела про особливості регулювання бізнесу в країнах ЄС?
13. Які основні тенденції в сфері реформування бізнес-регулювання в країнах ЄС?
14. Які країни ЄС є лідерами по різних аспектах бізнес-регулювання?
15. Які кроки потрібно пройти при реєстрації компанії?
16. Які документи потрібні при реєстрації компанії?

17. Які тенденції існують в сфері спрощення процедур реєстрації компаній в ЄС?
18. Які етапи при реєстрації нерухомості?
19. Які документи необхідні при реєстрації нерухомості?
20. Які тенденції існують в сфері спрощення процедур реєстрації нерухомості в ЄС?
21. Які кроки та документи необхідні для одержання дозволу на будівництво?
22. Які тенденції існують в сфері спрощення процедур для одержання дозволів на будівництво в ЄС?
23. Які етапи потрібно пройти при підключенні будівель до електромереж?
24. Які особливості функціонування кредитних реєстрів і кредитних бюро?
25. Яким чином регулюються права кредиторів щодо застави?
26. Які вимоги щодо звітності компаній спрямовані на захист інтересів міноритарних акціонерів?
27. Яким чином регулюються операції компанії з пов'язаними сторонами?
28. Які можливості для захисту своїх інтересів мають акціонери, яким була нанесена шкода внаслідок дій директорів компанії?
29. Які податки зазвичай має сплачувати компанія?
30. Які основні зміни відбулися у податковому законодавстві країн-членів ЄС?
31. Які основні зміни відбулися у трудовому законодавстві країн-членів ЄС?
32. Які механізми передбачені для вирішення суперечок щодо виконання контрактів?
33. Які існують тенденції в сфері регулювання вирішення суперечок між компаніями в ЄС?
34. Які витрати виникають в процесі проведення процедур вирішення неплатоспроможності компанії?
35. Які тенденції існують в сфері спрощення процедур реструктуризації або реорганізації компаній в ЄС?
36. Яким чином регулюється залучення арбітражних керуючих до процедур вирішення неплатоспроможності компанії?
37. Наведіть приклади ускладнення регулювання бізнесу?
38. Які основні директиви ЄС в сфері корпоративного права?
39. Яка інформація має міститися в установчих документах публічної компанії з обмеженою відповідальністю?
40. Які основні норми щодо розкриття інформації про компанії з обмеженою відповідальністю у корпоративному законодавстві ЄС?
41. Як регулюється обсяг підписного капіталу публічних компанії з обмеженою відповідальністю в ЄС?
42. Які види операцій з об'єднання та поділу компаній передбачені в корпоративному законодавстві ЄС?
43. Який порядок здійснення та обговорення пропозиції про купівлю компанії у ЄС?
44. Який порядок підготовки до проведення загальних зборів акціонерів компаній, що перебувають у лістингу?

45. Як визначаються та регулюються операції з пов'язаними сторонами у корпоративному праві ЄС?
46. Яка особливість порядку прийняття рішень у компаніях з обмеженою відповідальністю з одним власником?
47. Які існують гармонізовані юридичні форми компаній та об'єднань в ЄС?
48. Якими способами можливо утворити європейську компанію (SE)?
49. Яким чином оформлюється перенесення юридичної адреси європейської компанії (SE)?
50. Які існують варіанти організації управлінської структури європейської компанії (SE)?
51. Яким чином регулюється залучення трудового колективу до управління європейською компанією (SE)?
52. Наскільки розповсюдженими є різні види європейських компаній (SE) на практиці?
53. Які особливості регулювання функціонування європейських об'єднань з економічних інтересів?
54. В яких випадках і які санкції передбачені за прострочення платежів за комерційними операціями між компаніями?
55. Які критерії класифікації компаній за розміром в ЄС?
56. Які діють вимоги щодо фінансової звітності компаній в ЄС?
57. Яку інформацію має містити управлінський звіт компаній у ЄС?
58. Які додаткові вимоги діють щодо звітності великих компаній у ЄС?
59. Які нормативні акти в ЄС спрямовані проти введення споживача в оману або обмеження його прав?
60. Яке юридичне визначення споживчих товарів?
61. За яких умов товари вважаються такими, що відповідають умовам контракту?
62. Які часові обмеження діють у випадку гарантій на товари?
63. У чому відмінність юридичної та комерційної гарантії?
64. Які передбачені способи врегулювання у випадку невідповідності товарів умовам контракту?
65. Які новації передбачені в законодавстві ЄС щодо гарантій на товари?
66. Хто підпадає під визначення споживача і виробника товару в нормативних актах в сфері захисту прав споживачів?
67. Яку шкоду мають компенсувати виробники дефектної продукції?
68. За яких умов особа, яка зазнала шкоди, може одержати компенсацію від виробника дефектної продукції?
69. В яких випадках виробник дефектної продукції звільняється від відповідальності?
70. В яких випадках контракти на продаж товарів вважаються дистанційними, а в яких контрактами, укладеними поза ділових приміщень продавця?
71. Які передбачені винятки, на які не розповсюджується дія Директиви про права споживачів?
72. Які відмінності вимог щодо інформації для споживача у випадку звичайних і дистанційних контрактів?

73. За яких умов споживач може повернути товар у випадку дистанційних контрактів або контрактів, укладених поза ділових приміщень продавця?
74. За яких умов споживач не може повернути товар у випадку дистанційних контрактів або контрактів, укладених поза ділових приміщень продавця?
75. Дайте визначення комерційної практики, що вводить в оману споживачів?
76. Що підпадає під визначення агресивної комерційної практики, яка має бути заборонена?
77. Наведіть декілька прикладів недобросовісних торговельних методів?
78. В яких випадках реклама товарів чи послуг може бути заборонена з міркувань захисту прав споживачів?
79. Яким критеріям має відповідати дозволена порівняльна реклама?
80. Дайте юридичне визначення і приклади недобросовісних умов контракту.
81. Що таке гео-блокування?
82. Яким чином заборонена дискримінація споживачів за ознакою громадянства чи місця проживання?
83. В яких випадках дозволяється не вказувати разом із звичайною ціною товару ціну за одиницю продукції?
84. Які передбачені механізми судового чи позасудового вирішення суперечок в сфері захисту прав споживачів в ЄС?
85. Яким чином Угода про асоціацію України з ЄС вплинула або має вплинути на захист прав споживачів в Україні?

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КОМПАНІЯМИ»

Розробники: **Стаканов Роман Дмитрович**, д.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
Шнирков Олександр Іванович, д.е.н., завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Мета дисципліни – вивчення теоретичних і практичних аспектів організації торгівлі з європейськими компаніями. При вивченні дисципліни студент повинен ознайомитись з фундаментальними, інституційно-правовими основами торговельної політики ЄС, особливостям митних процедур в ЄС, ознайомитись із системою торговельних преференцій ЄС. Ґрунтовне вивчення сучасних аспектів організації торгівлі з ЄС дозволить майбутнім фахівцям з європейського бізнесу ефективно сприяти інтеграції України до спільного ринку ЄС.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- специфіку організації торгівлі з європейськими компаніями;
- перелік і функції інституцій ЄС, що є відповідальними за здійснення митної політики ЄС;
- роль митно-тарифних відносин ЄС в системі регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- механізм впровадження окремих заходів в рамках митної політики ЄС;
- інструменти, що застосовуються в рамках торговельної політики ЄС;
- механізм проведення антидемпінгового розслідування, а також застосування антидемпінгових заходів;
- специфіку розмитнення вантажів під час експортно-імпортних операцій між Україною та ЄС;
- специфіку нарахування та сплати митних платежів при переміщенні товарів між Україною та ЄС;

вміти:

- аналізувати ефективність торговельної політики ЄС;
- застосовувати знання щодо інструментів імпортного контролю в ЄС при здійсненні торгових операцій між Україною та ЄС;
- розробляти стратегічні цілі функціонування підприємства для оптимізації торговельних відносин з європейськими компаніями;
- використовувати знання щодо системи преференцій ЄС для здійснення товарообмінних операцій між Україною та ЄС;
- комунікувати в процесі аналізу та прогнозування економічної динаміки двосторонніх відносин ЄС та надання рекомендацій

- органам державної влади та комерційним підприємствам при плануванні середньо- та довгострокової економічної співпраці;
- комунікувати в процесі пошуку способів для більш ефективного включення українських підприємства до внутрішнього ринку ЄС;
  - приймати і обґрунтувати рішення щодо зміни експортної стратегії українських підприємств на основі аналізу динаміки і структури торгівлі між Україною та ЄС;
  - приймати і обґрунтувати рішення щодо використання системи преференцій ЄС для здійснення товарообмінних операцій між Україною та ЄС.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді, доповнення, бліц-опитування, дискусія, задачі – 40 балів (40%).

2. Вирішення практичних задач – 30 балів (40%).

3. Модульна контрольна робота (виконується у вигляді виконання індивідуальної самостійної роботи) – 30 балів (30%).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Змістовий модуль 1				
Концептуальні засади торговельної політики ЄС				
1	Інструменти торговельної політики Європейського Союзу	2	2	8
2	Система торговельних преференцій Європейського Союзу	2	2	8
3	Комбінована номенклатура класифікації товарів ЄС	2		8
4	Митне оформлення і митні платежі в ЄС	2	2	8
Змістовий модуль 2				
Митне оформлення як складова торговельних відносин з європейськими компаніями				
5	Декларування товарів у зовнішньоекономічних операціях з ЄС	4	2	10
6	Організація експортних операцій з європейськими компаніями	2	2	10
7	Організація імпорتنих операцій з європейськими компаніями	2	2	10
	ВСЬОГО	16	12	62

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **16 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота - **62 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Інструменти торговельної політики Європейського Союзу

Основні напрями регулювання спільної торговельної політики. Інструменти торговельної політики ЄС на товарних ринках. Регулювання імпорту та експорту товарів в Європейському Союзом. Єдині принципи правил імпорту товарів в ЄС. Процедури контролю імпорту. Єдині принципи експортної політики. Заходи з підтримки експорту. Експортні субсидії. Ліцензії. Правила походження товару. Кумуляція походження. Кількісні обмеження в зовнішній торгівлі ЄС. Практика застосування кількісних обмежень. Антидемпінгове регулювання ЄС. Механізм антидемпінгового розслідування в ЄС. Антисубсидійне регулювання імпорту ЄС. Захисні заходи проти торговельних бар'єрів. Субсидування та практики нечесного ціноутворення. Спільна торговельна політика у сфері стандартів та сертифікації. Стратегія ЄС у сфері стандартів та сертифікації.

Тема 2. Система торговельних преференцій Європейського Союзу

Піраміда торговельних преференцій ЄС. Диференційний характер торговельної політики ЄС. Використання режиму найбільшого сприяння з третіми країнами. Мотивація укладання преференційних угод. Угоди з майбутніми членами або близькими сусідами ЄС. Генеральна система преференцій (ГСП) ЄС. Регіональні торговельні угоди в ЄС. Угоди з прикордонними державами. Угоди з країнами, що розвиваються. Угоди з віддаленими країнами і регіонами.

Регулювання двосторонніх торговельних відносин ЄС. Угоди з розвинутими країнами. Двосторонні угоди про ЗВТ між ЄС та третіми країнами (підписані та ті, що знаходяться в стадії переговорів). Роль Європейської Комісії у веденні двосторонніх переговорів з третіми країнами.

Зона вільної торгівлі Україна-ЄС.

Тема 3. Комбінована номенклатура класифікації товарів ЄС

Гармонізована система опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації. Сутність Комбінованої номенклатури товарів ЄС. Загальні правила класифікації, правила, пов'язані з обов'язками або номенклатурою. Описи товарів. Додаткові примітки до розділу та примітки, що стосуються підрозділів Комбінованої номенклатури. Звичайні ставки мита – тарифні зобов'язання ЄС у СОТ та деякі автономні мита ЄС. Набір додатків, пов'язаних з тарифами (сільське господарство, хімія) та спеціальна система кодування. 8-значний номер коду, який супроводжується описом та ставкою

мита. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

Тема 4. Митне оформлення і митні платежі в ЄС

Формування митного регулювання в ЄС. Повноваження наддержавних інституцій ЄС щодо митного регулювання. Єдиний митний кодекс ЄС. Характеристика джерел митного регулювання ЄС. Спільний митний тариф ЄС. Тарифні відмінності в різних галузях. Гармонізація законодавства ЄС та України в сфері митного регулювання

Тема 5. Декларування товарів у зовнішньоекономічних операціях з ЄС

Поняття системи митного оформлення. Митне декларування і контроль в ЄС. Декларування вантажів як структурний елемент системи митного оформлення. Форми декларування. Процедура декларування. Допущення до декларування на підставі договору. Обов'язки декларантів. Об'єкти, що підлягають декларуванню. Порядок оформлення митної декларації. Характеристика основних розділів митної декларації. Документи, необхідні для митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації. Послідовність митного оформлення і митного контролю товарів із застосуванням митної декларації.

Тема 6. Організація експортних операцій з європейськими компаніями

Вибір країни ЄС при експорті. Вибір сектору експорту. Вибір товару для експорту. Оцінка податкового і митного регулювання в країні призначення: митні збори, податки, законодавчі процедури, нетарифні обмеження. Митні квоти. Розрахунок логістичних витрат. Характеристика основних документів при експорті товарів. Митні документи та специфіка їх оформлення. Сертифікація товарів при розмитненні товарів.

Тема 7. Організація імпорتنих операцій з європейськими компаніями

Особливості митного оформлення при переміщенні вантажів через митний кордон. Порядок митного оформлення. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів та інших предметів. Акредитація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на митниці. Митна декларація як основний документ при здійсненні митного оформлення вантажів в Україні. Значення та функції митної декларації. Характеристика видів митної декларації. Моделювання вибору країни, сектору та товару при імпорті товарів з країни ЄС. Моделювання вартості імпортного товару. Розрахунок вартості логістичного перевезення. Заповнення митної декларації.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Інструменти торговельної політики Європейського Союзу

1. Спільні правила для імпорту в ЄС.
2. Спільний торговельний захист в рамках ЄС.
3. Спільні правила для експорту в ЄС.
4. Тарифна політика.
5. Нетарифні обмеження торгівлі.
6. Кількісні обмеження.
7. Антидемпінгова політика.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати тенденції антидемпінгових розслідувань в ЄС за останні 3 роки.
2. Дослідити як нетарифні обмеження впливають на торгівлю ЄС з третіми країнами.

Семінарське заняття 2. Преференційна торговельна політика ЄС

1. Преференційні торговельні угоди ЄС.
2. Генеральна система преференцій.
3. Регіональні торговельні угоди.
4. Двосторонні торговельні угоди.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати підписані торговельні угоди між ЄС та третіми країнами (одна угода на вибір студента).
2. Порівняти систему торговельних преференцій США та ЄС.

Семінарське заняття 3. Митне оформлення і митні платежі в ЄС

1. Заповнення митної декларації (Single Administrative Document, Customs Value Declaration) на основі заданих даних.
2. Заповнення коносаменту (Bill of Lading) на основі заданих даних.
3. Розрахунок митних платежів при імпорті товару в ЄС на основі заданих даних.

Завдання для самостійної роботи

1. За допомогою сайту <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/> визначити наявність нетарифних обмежень при імпорті товарів з різних країн та регіонів світу.
2. За допомогою сайту <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/> визначити необхідність подання додаткової документації при імпорті товарів сільськогосподарства, при імпорті товарів з різних країн та регіонів світу.
3. За допомогою сайту <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/> провести розрахунки мита та ПДВ при імпорті товарів з різних країн світу.

Семінарське заняття 4. Організація експортних операцій з європейськими компаніями

1. Моделювання вибору країни, сектору та товару при експорті.
2. Моделювання вартості експортного товару.
3. Розрахунок вартості логістичного перевезення.
4. Заповнення митної декларації (форма МД-2, експорт) на основі заданих даних.
5. Заповнення CMR на основі заданих даних.
6. Заповнення сертифікату EUR-1 на основі заданих даних.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі рекомендацій *Model Contracts for Small Firms (International Trade Centre)* і заданих даних укласти двосторонній контракт між українською компанією та компанією з ЄС на експортну поставку товарів.
2. На основі заданих даних виписати рахунок-фактуру від імені української компанії для отримання оплати по експортній поставці товарів.

Семінарське заняття 5. Організація імпорتنних операцій з європейськими компаніями

1. Моделювання вибору країни, сектору та товару при імпорті.
2. Моделювання вартості імпортного товару.
3. Розрахунок вартості логістичного перевезення.
4. Заповнення митної декларації (форма МД-2, імпорт) на основі заданих даних.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі рекомендацій *Model Contracts for Small Firms (International Trade Centre)* і заданих даних укласти двосторонній контракт між українською компанією та компанією з ЄС на імпорتنу поставку товарів.
2. Дослідити сучасні проблеми у визначення митної вартості товарів в Україні

Семінарське заняття 6. Презентація індивідуальних самостійних робіт.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Моделювання експортної поставки з України до країни ЄС

На Ваш вибір обираєте країну імпорту, сектор, обираєте експортний товар, досліджуєте законодавче регулювання, на основі всієї зібраної інформації проводите розрахунок ціни:

1. Вибір країни (населення, макроекономіка, економічне зростання, рівень доходів, споживання, імпорт, досяжність, простота ведення бізнесу, наявні зовнішньоторговельні зв'язки з Україною).

2. Вибір сектору (конкуренція/монополізація, партнери, попит на імпортні товари, зростання попиту на товари в цьому секторі, канали збуту для українських експортерів).

3. Вибір товару (чи представлений на ринку країни-імпортера, чи конкурує з іншими імпортними аналогами з України, канали збуту, ціни, логістика, рентабельність).

4. Регулювання (митні збори, податки та інші вимоги, законодавчі процедури (національні/регіональні/світові)).

5. Розрахунок ціни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Економічна асоціація України з Європейським Союзом : монографія / О. І. Шнирков, В. І. Муравйов, Р. О. Заблоцька та ін. ; за ред. О. І. Шниркова, В. І. Муравйова. К. : ВПЦ "Київський університет", 2015.

2. Шнирков О.І. Торговельна політика Європейського Союзу: Моногр. / О.І. Шнирков; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2005. 152 с.

3. Процеси економічної дезінтеграції в сучасному світовому господарстві : монографія. за ред. О.І. Шниркова. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 159 с.

4. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку XXI століття: монографія; за ред. О.І. Шниркова. К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 118-127.

5. Пятницький В., Хейліер М. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=b9e3a4cc-7fd7-4d46-a54f-9111a6bd5b9a>

6. Сайт „Основні норми законодавства ЄС”. URL: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

7. Сайт Генерального директорату Євростат. URL:<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

8. Сайт Єврокомісії. Розділ «торгівля». URL: <http://ec.europa.eu/trade>

9. Сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: <http://me.gov.ua/>

10. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/paran2820#n2820

11. Doing Business. URL: <http://www.doingbusiness.org>

12. Points of single contact. URL: http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_en.htm

13. Guide to the EU market's import rules and taxes // European Commission. URL: <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/>

Періодика:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин.

2. Мировая экономика и международные отношения.

3. Applied Economics.
4. European Foreign Affairs Review.
5. Journal of Economic Perspectives.
6. Journal of Southeast European & Black Sea Studies.
7. Legal Issues of Economic Integration.
8. Perspectives on European Politics & Society.

Додаткова:

9. Allen David, Smith Michal. Relations with the Rest of the World / Allen David, Smith Michal. Journal of Common Market Studies, Sep2008 Supplement, Vol. 46. No. s1. P.165-182. 18p

10. Bungenberg M. The Common Commercial Policy after Lisbon / Marc Bungenberg. Dresden, Germany: 2008. 16 p.

11. Burakovsky I., Kutsenko K. Costs and Benefits of FTA between Ukraine and the European Union / Igor Burakovsky, Kateryna Kutsenko. Kyiv, 2010. 86 p.

12. Centre for International Political Economy. ECIPE Working Paper. 2009, September. No 9.

13. Ceysens Jan. Towards a Common Foreign Investment Policy? Foreign Investment in the European Constitution Jan Ceysens // Legal Issues of Economic Integration. Aug 2005. Vol. 32. No. 3. P. 259-291. 33p

14. Committee on Ways and Means, Republican Staff from technical assistance provided by the U.S. International Trade Commission, 2009. September, 15.

15. Conconi P. The EU Common Commercial Policy and Global/Regional Trade Regulation, 2009. URL: [http://www.ecares.org/ecare/personal/conconi\\$/web/EUtrade.pdf](http://www.ecares.org/ecare/personal/conconi$/web/EUtrade.pdf)

16. Conconi, P., Facchini G., Zanardi M. Fast Track Authority and International Trade Negotiations. / Conconi, P., Facchini G., Zanardi M. Université Libre de Bruxelles, 2008.

17. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union / URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:EN:PDF>

18. Debate on the Lisbon Treaty. / Irish Times, 02/29/2008 // URL: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nfh&AN=9FY660964807&lang=ru&site=ehost-live>

19. Dimopoulos A. The common commercial policy after Lisbon: Establishing parallelism between internal and external economic relations? / Angelos Dimopoulos. Budapest, 2010. URL: <http://www.g-casa.com/conferences/budapest/papers/Sterbova.pdf>

20. Dunning, J.H. Institutional Reform, Foreign Direct Investment and European Transition Economies / J.H. Dunning. FDI, Location and Competitiveness, 2005.

21. Ed Gresser, "More Growth, Less Gridlock: Toward A New Trade Agenda," The New Democratic Leadership Council, 2009, July.

22. EEC: Council Decision concerning a consultation procedure in respect of the negotiation of agreements concerning commercial relations between Member

States and third countries and in respect of changes in the state of liberalisation in relation to third countries. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=>

23. Elsig Manfred. EU Trade Policy After Enlargement: Does the Expanded Trade Power Have New Clothes? / Manfred Elsig. Conference Papers. American Political Science Association, 2008 Annual Meeting, p1-24, 24p, 4 Charts // URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=4&hid=112&sid=cb0fb6cc-e139-4bba-b155-0c9aaef1437c%40sessionmgr111&bdata=Jmxhbmc9cnUmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=aph&AN=36952179>

24. Emerson M. The Prospects of Deep FTA between EU and Ukraine / M. Emerson. CEPS Paperback Series, 2006. №1, pp. 1–248.

25. Erixon F., Lee-Makiyama H. Stepping into Asia's Growth Markets: Dispelling Myths about the EU-Korea Free Trade Agreement. / Erixon, Fredrik, Hosuk Lee-Makiyama. – ECIPE Policy Brief 03, European Centre for International Political Economy, Brussels, 2010. URL: <http://www.ecipe.org/steppinginto-asias-growth-markets-dispelling-myths-about-the-eu-korea-free-tradeagreement/PDF>.

26. EU – Selected instruments taken from Treaties. URL: <http://europa.eu/abc/treaties/archives/en/entr6d07.htm>

27. EU Decision authorizes Member States to renew provisions contained in FTN treaties with third countries that comport with EU law and policy / International Law Update. Jan2002.Vol. 8. p15. 1/3p.

28. EU27 Foreign Direct Investment. URL: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/10/93&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

29. European Centre for International Political Economy. A Modern Trade Policy for the European Union: A Report to the New European Commission and Parliament from the EU Trade Policy Study Group. 2010, January.

30. European Commission : Trade : Ukraine (Bilateral relations). URL: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/ukraine/>

31. European Commission, Communication – Towards a Comprehensive European International Investment Strategy, 7 July 2010. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146307.pdf

32. European Commission, DG TRADE, Trade, Growth, and World Affairs. Trade Policy as a Key Component of the EU 2020 Strategy, November 2010. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146955.pdf

33. European Commission, Directorate General for External Trade: Public Consultation on a Future EU Trade Policy – Final Report, October 2010. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/september/tradoc_146556.pdf

34. European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council establishing transitional arrangements for bilateral investment agreements between member states and third countries, July 2010. URL: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=591&serie=355&langId=en>

35. European Commission. DG TRADE, Trade, Growth, and World Affairs – Trade Policy as a Key Component of the EU 2020 Strategy, 2010. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146955.pdf

36. European commission. Establishing transitional arrangements for bilateral investment agreements between Member States and third countries, 2010. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146308.pdf

37. European Commission. Global Europe : competing in the World : a contribution to the EU's growth and jobs strategy. Brussels, 2006, 4 October. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/october/tradoc_130370.pdf.

38. European Commission. Report on Progress Achieved on the Global Europe Strategy, 2006-2010. Brussels, 2010.

39. European Commission. The rules of origin in preferential trade arrangements : orientations for the future. Brussels: the European Commission (communication from the commission to the council, the European Parliament and the Economic and social committee. 2005, 16 March. URL: www.eurocommerce.be/content.aspx?PageId=40188.

40. European Parliament. Directorate-General for External Policies. The EU Approach to international Investment Policy after the Lisbon Treaty, 2010.

41. Eurostat, 2011. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Foreign_direct_investment_statistics

42. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>

43. Evenett S. J. EU commercial policy in a multipolar trading system. URL: <http://www.evenett.com/research/articles/EUTradeMultipolarWorld.pdf>

44. Evenett S. J. Evenett. The Trade Strategy of the European Union: Time for a Rethink? / Evenett S. J. Evenett. 2007. April.

45. Evenett S. J. Global Europe: An Initial Assessment of the European Commission's New Trade Policy / Evenett S. J. Aussenwirtschaft. 2006. December.

46. Exclusive or Shared Competence in the Common Commercial Policy: From Amsterdam to Nice / Legal Issues of Economic Integration. Mar2003. Vol. 30. No. 1. p3-14, 12 p.

47. External Trade. URL: http://europa.eu/pol/comm/index_en.htm

48. External trade: introduction. URL: www.avrupa.info.tr/Files/File/.../Ortak%20Dış%20Tarife%20-en.doc

49. Faber Gerrit, Orbie Jan. The new trade and development agenda of the European Union / Gerrit Faber, Jan Orbie. – Perspectives on European Politics & Society. Jun2008. Vol. 9. No. 2. P. 192-207, 16p. URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=112&sid=cb0fb6cc-e139-4bba-b155-0c9aaef1437c%40sessionmgr111>

50. Fredrik Erixon and Gernot Pehnelt, “A New Trade Agenda for Transatlantic Economic Cooperation”. ECIPE working paper. No. 09/2009.

51. Global Europe: competing in the world. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/october/tradoc_130376.pdf

52. Goncalves E., Karkkainen A. Foreign direct investment flows hit by the crisis / Elsa Goncalves, Arja Karkkainen. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-029/EN/KS-SF-10-029-EN.PDF

53. Government report. World Trade Organization.
URL:www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/g214_e.doc

54. Grossman, G. N., A. O. Sykes. A. Preference for Development: The Law and Economics of GSP. / Grossman, G. N., A. O. Sykes. A. World Trade Review. 2005. No. 1.

55. Gultekin-Punsmann Burcu, Nikolov Krassimir Y. European Union approaches to fostering synergies of cooperation and integration around the Black Sea. Burcu Gultekin-Punsmann, Krassimir Y Nikolov / Journal of Southeast European & Black Sea Studies. Jun 2008. Vol. 8. No. 2. P.109-128. 20p.

56. Henrik Horn, Petros C. Mavroidis, Andre Sapir. Beyond the WTO? An Anatomy of EU and US preferential trade agreements. / Henrik Horn, Petros C. Mavroidis, Andre Sapir. Bruegel Blueprint Series, 2009. Volume VII.

57. Implementation of the European neighbourhood Policy in 2008. Progress Report Ukraine. Brussels, SEC. 2009. 515 p.

58. Isaac Grant. The interaction between levels of rulemaking in international trade and investment: the case of sanitary and phytosanitary measures', in Woolcock, stephen (ed), Trade and investment rule-making: the role of regional and bilateral agreements. tokyo: un university Press, 2006.

59. Jagdish Bhagwati. Termites in the Trading System: How Preferential Agreements Undermine Free Trade / Jagdish Bhagwati. Oxford University Press, 2008.

60. Joakim Reiter. 'the Eu-Mexico Agreement', in sampson, gary & Woolcock, stephen (eds), Regionalism, multilateralism and economic integration : the recent experience. New York, 2003.

61. Joel Millman. EU and Mexico Reach Free Trade Deal / Millman J. Wall Street Journal, November 26, 1999.

62. Kaiser K. Common Commercial Policy: The Expanding Competence of the European Union in the Area of International Trade // Karen Kaiser. URL: http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol06No11/PDF_Vol_06_No_11_1673-1686_Special%20Issue_Leczykiewicz.pdf

63. Karel D. G.,. The implications of the Lisbon Treaty for EU Trade policy. speech delivered at S&D seminar on EU Trade Policy / De Gucht Karel - Oporto, 2010. October, 8. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/october/tradoc_146719.pdf.

64. Kingston W. Intellectual Property in the Lisbon Treaty / William Kingston. – European Intellectual Property Review, 30 (11), 2008. Pp. 439 – 443.

65. Kleimann D. Taking Stock: EU Common Commercial Policy in the Lisbon Era / David Kleimann. CEPS Working Document, 2011. April. No. 345. URL: <http://www.ceps.eu/book/taking-stock-eu-common-commercial-policy-lisbon-era>

66. Kleimann David. Taking Stock: EU Common Commercial Policy in the Lisbon Era / David Kleimann. CEPS Working document. No. 345, April 2011. URL:www.ceps.eu/ceps/download/5510

67. Krajewski Markus. The Reform of the Common Commercial Policy / Markus Krajewski. – European Union Law after the Treaty of Lisbon, Oxford: Oxford University Press, 2010.

68. Langbein J. The EU-Ukraine FTA: Plus or minus? / Julia Langbein. URL: http://www.icps.com.ua/files/articles/54/76/EF_November_2009_ENG.pdf
69. Leas-Arcas R. The European Union's Trade and Investment Policy after the Treaty of Lisbon / Rafael Leas-Arcas. *Journal of World Investment and Trade*, 2010. Vol. 11. No. 4. 463-514 pp.
70. Limão, N. Are Preferential Trade Agreements with Non-trade Objectives a Stumbling Block for Multilateral Liberalization? / N. Limão. *Review of Economic Studies*, 2007. P.821-855.
71. Meir Pugatch. The international regulation of IPRs in a trIPs and trIPs plus worlds' in Stephen Woolcock (ed), *Trade and investment rule-making: the role of regional and bilateral agreements*. New York, 2004.
72. Messerlin P. The EU Neighbourhood Policy: Time for an In-depth Review. Implications for the Ukraine-EU FTA / P. Messerlin. Mimeo. 2009.
73. Mester L. The commercial policies: instruments of economic policy / Liana Mester. *Annals of the Oradea University. Fascicle of Management and Technological Engineering, Volume VI (XVI)*, 2007.
74. Niemann Arne. Conceptualising Common Commercial Policy Treaty revision: explaining stagnancy and dynamics from the Amsterdam IGC / Arne Niemann. *Conference Papers. International Studies Association, 2008 Annual Meeting*. P.1-42.
75. Ostry S. After Doha: Fearful New World? / Ostry Sylvia. *Bridges*, 2006. August. No. 5. pp. 3-5.
76. Pelkmans J. *European Integration: Methods and Economic Analysis*. Third Edition / Jacques Pelkmans. Harlow, England, 2006. 480 p.
77. Preeg E. H.. *A New Trade Strategy: From Here to Multilateral Free Trade* / Ernest H. Preeg. *Manufacturers Alliance Policy Review*. 2009. February.
78. Raymond J. *Europe's Preferential Trade Agreements: Status, Content, and Implications*, 2011 / Raymond J. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41143.pdf>
79. Richard E. Baldwin. *Multilaterising Regionalism: Spaghetti Bowls as Building Blocs on the Path to Global Free Trade*. / Richard E. Baldwin. *World Economy*. 2006, November.
80. Richard Feinberg. The political economy of United States' free trade arrangements. *The World Economy*, 2003. Vol 26. No. 7. pp. 1019-1040.
81. Rubalcaba Luis. *Services in European Policies* / Luis Rubalcaba. *Bruges European Economic Policy Briefings. BEEP briefing # 16*, 2007. URL: <http://www.coleurop.be/content/studyprogrammes/eco/publications/BEEPs/BEEP16.pdf>
82. Sally R. *Looking East, The European Union's New FTA Negotiations in Asia* / Sally Razeen. *October European Centre for International Political Economy, Jan Tulir Essays*. 2007. No 3.
83. Santa Cruz S. M. *Intellectual Property Provisions in European Union Trade Agreements* / Maximiliano Santa Cruz S. Geneva, Switzerland, 2007. URL: <http://www.iprsonline.org/resources/docs/Santa-Cruz%20Blue20.pdf>
84. Santaolalla F. *EC state aid law: liber amicorum in honour* / Francisco Santaolalla. *Law&Business*, 2008. 558 p.

85. Shan W., Zhang Sh. The Treaty of Lisbon: Half Way toward a Common Investment Policy / Wenhua Shan, Sheng Zhang, 2010 London. 1049 p.

86. Simon D, Blockmans S. The Lisbon Treaty stipulations on Development Cooperation and the Council Decision of 25 March 2010 establishing the organization and functioning of the European External Action Service, European Institute of Public Administration / Duke, Simon, Steven Blockmans. Maastricht, 2010.

87. Simon Duke, Blockmans Steven. The Lisbon Treaty stipulations on Development Cooperation and the Council Decision of 25 March 2010 (Draft) establishing the organization and functioning of the European External Action Service, European Institute of Public Administration, Maastricht, May 2010. URL: http://www.eipa.eu/files/repository/20100504120827_RiposteEurostep3May2010.pdf

88. Štěřbova L. Impacts of the Lisbon Treaty on the EU Trade Policy / Ludmila Štěřbova. University of Economics, Prague, 2010. URL: <http://www.g-casa.com/conferences/budapest/papers/Sterbova.pdf>

89. Stevens Ch., Goodison P. The Lisbon Treaty and Commonwealth Developing Countries: Implications for ACP-EU trade and trade negotiations / Stevens Christopher, Paul Goodison, 2006. URL: <http://www.odi.org.uk/resources/details.asp?id=5111&title=lisbon-treaty-commonwealth-developing-countriesimplications-acp-eu-trade-tradenegotiations>

90. The Effects of the Lisbon Treaty on the Principles and Objectives of the Common Commercial Policy / European Foreign Affairs Review. May 2010. Vol. 15. No. 2. P. 153-170. URL: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN=53070623&lang=ru&site=ehost-live>

91. Trade group to the EU-India summit. Report of the EU-India high level trade group to the EU-India summit.” Brussels: European community, 2006. 13 October. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_130306.pdf

92. Trade policy / Country Commerce. Belgium, 2010. P. 62-67.

93. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:en:HTML>

94. U.S. Chamber of Commerce. Trade Action – or Inaction: The Cost for American Workers and Companies, 2009, September, 15.

95. UK stripped of power over foreign direct investment. URL: http://www.europeanfoundation.org/my_weblog/2010/07/uk-stripped-of-power-over-foreign-direct-investment.html

96. UNCTAD. World Investment Report: Investing in a low-carbon economy. New York and Geneva: UN, 2010 URL: <http://www.unctad.org/templates/WebFlyer.asp?intItemID=5539&lang=1>

97. Villarreal Angeles M. CRS Report R40784, Mexico’s Free Trade Agreements / Villarreal Angeles M. 2009, August 27.

98. Vogel T. European Voice. Talks to Start on Trade Deal with Canada. Vogel Toby. October 15, 2009.

99. Woolcock S. EU Trade and Investment Policymaking after the Lisbon Treaty / Stephen Woolcock. London: Intereconomics, 2010.
100. Woolcock S. European Union Policy Towards Free Trade agreements / Stephen Woolcock. ECIPE Working Paper. 2007, No. 3.
101. Woolcock S. The Potential Impact of the Lisbon Treaty on European External Trade Policy / Stephen Woolcock. SIEPS. European Policy Analysis Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, 2008. No. 8.
102. Woolcock Stephen. The Potential Impact of the Lisbon Treaty on European External Trade Policy / Stephen Woolcock. SIEPS European Policy Analysis No. 8, Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, June 2008.
103. Woolcock Stephen. Trade and investment rule-making: the role of regional and bilateral agreements. Tokyo, 2006.
104. World Trade Organization. URL:<http://www.wto.org/>
105. WTO – Principles of trade defence instruments. URL: <http://www.articlesbase.com/marketing-tips-articles/wto-principles-of-trade-defence-instruments-853276.html#axzz1QZRQmW00>
106. WTO. Trade Policy Review of the European Communities, 2009.
107. Парламентські слухання «Про стан і перспективи розвитку економічних відносин з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом» / URL: http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/publish/article/news_left?art_id=256367&cat_id=46666
108. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
109. Сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
110. Сайт представництва Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
111. Шнирков О.І. Європейський Союз у зонах вільної торгівлі / О.І. Шнирков // Нац. безпека і оборона. 2007. № 7. С. 66-68.
112. Шнирков О.І. Передумови та наслідки створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / О.І. Шнирков. URL: [www.iir.kiev.ua/downloads/file/article%20Shnyrkov%20\(2011\).doc](http://www.iir.kiev.ua/downloads/file/article%20Shnyrkov%20(2011).doc)

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Акредитація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на митниці.
2. Антисубсидійне регулювання імпорту ЄС.
3. Вибір країни ЄС при експорті. Вибір сектору експорту. Вибір товару для експорту.
4. Гармонізація законодавства ЄС та України в сфері митного регулювання.
5. Гармонізована система опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації.
6. Генеральна система преференцій ЄС.
7. Диференційний характер торговельної політики ЄС.

8. Єдиний митний кодекс ЄС.
9. Єдині принципи експортної політики ЄС.
10. Єдині принципи правил імпорту товарів в ЄС.
11. Загальні правила класифікації, правила, пов'язані з обов'язками або номенклатурою.
12. Заходи з підтримки експорту ЄС.
13. Значення та функції митної декларації.
14. Зона вільної торгівлі Україна-ЄС.
15. Інституції ЄС і спільна торговельна політика.
16. Інструменти торговельної політики ЄС на товарних ринках.
17. Механізм антидемпінгового розслідування в ЄС.
18. Механізм прийняття рішень у сфері спільної торгової політики ЄС.
19. Митне декларування і контроль в ЄС.
20. Митні квоти при експорті з України в ЄС.
21. Моделювання вартості при імпорті товарів з ЄС.
22. Моделювання вибору країни, сектору та товару при імпорті товарів з країни ЄС.
23. Основні торговельні партнери ЄС.
24. Особливості митного оформлення при переміщенні вантажів через митний кордон.
25. Оцінка податкового і митного регулювання в країні призначення: митні збори, податки, законодавчі процедури, нетарифні обмеження.
26. Піраміда торговельних преференцій ЄС.
27. Повноваження наддержавних інституцій ЄС щодо митного регулювання.
28. Послідовність митного оформлення і митного контролю товарів із застосуванням митної декларації.
29. Правила походження товару.
30. Регулювання двосторонніх торговельних відносин ЄС.
31. Розрахунок логістичних витрат при експорті і імпорті в ЄС.
32. Спільна торговельна політика інтеграційного ЄС.
33. Спільна торговельна політика у сфері стандартів та сертифікації.
34. Спільний митний тариф ЄС.
35. Структура експорту та імпорту послуг в ЄС.
36. Сутність Комбінованої номенклатури товарів ЄС.
37. Сутність секторальної торговельної політики ЄС.
38. Товарна структура експорту та імпорту ЄС.
39. Торговельні відносини України та ЄС.
40. Угоди з майбутніми членами або близькими сусідами ЄС.
41. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).
42. Формування митного регулювання в ЄС.
43. Характеристика видів митної декларації.
44. Характеристика джерел митного регулювання ЄС.
45. Характеристика основних документів при експорті товарів.
46. Характеристика основних розділів митної декларації.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОПЕРАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИНКАХ ЄС»

Розробник: Циганов Сергій Андрійович, д.е.н., професор кафедри міжнародних фінансів

Мета дисципліни – вивчення теорії і практики організації інвестиційної діяльності на ринках ЄС; дослідження сутності, форм та сучасних тенденцій інвестиційної діяльності на ринках ЄС, засад її регулювання; отримання знань щодо основних теорій міжнародних інвестицій та набуття вмінь їх використання в практиці інвестиційної діяльності; вивчення основних стратегій, методів та інструментів діяльності на інвестиційних ринках ЄС; оволодіння знаннями щодо особливостей інвестиційної діяльності на ринках акцій, облігацій, похідних фінансових інструментів в країнах ЄС; отримання студентами навичок оцінки ефективності операцій з реальними та фінансовими інвестиціями та розробки інвестиційних пропозицій.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- форми, фактори та тенденції інвестиційної діяльності на ринках ЄС;
- стратегії, основні операції, методи та інструменти інвестиційної діяльності на ринках ЄС;
- особливості інвестиційної діяльності на ринках акцій, облігацій, похідних фінансових інструментів в країнах ЄС;
- методичні підходи до формування та управління міжнародним інвестиційним портфелем;
- сучасні методичні підходи до оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості об'єктів інвестування на ринках ЄС;
- методи оцінки ефективності прямих та портфельних інвестицій на ринках ЄС;
- регулятивні засади інвестиційної діяльності на ринках ЄС.

вміти:

- виявляти тенденції в міжнародній інвестиційній діяльності;
- застосовувати методи аналізу міжнародних інвестиційних ринків;
- використовувати методи побудови міжнародного інвестиційного портфелю, розраховувати показники його доходності та ризику;
- обґрунтовувати вибір міжнародної інвестиційної стратегії;
- застосовувати сучасні методи оцінки інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, оцінки інвестиційного клімату галузей економіки, регіонів країн ЄС;
- розробляти інвестиційні пропозиції для залучення іноземних інвестицій;
- здійснювати розрахунки показників ефективності міжнародних прямих та портфельних інвестицій;
- застосовувати сучасні підходи до управління міжнародною

інвестиційною діяльністю.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді, доповнення, бліц-опитування, дискусія: до 40 балів.
2. Виконання індивідуальної самостійної роботи (реферат – презентація – кейс): до 30 балів.
3. Модульна контрольна робота (тест): до 10 балів.
4. Залікова робота (комбінований тест): до 20 балів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Змістовий модуль 1				
Теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності на ринках ЄС				
1	Інвестиційна діяльність та її роль у економічному розвитку країн ЄС	4	2	10
2	Інвестиційний ринок країн ЄС та механізм його функціонування	4	2	16
3	Регулювання інвестиційних операцій на ринках ЄС	4	2	10
Змістовий модуль 2				
Організаційні та практичні аспекти інвестиційної діяльності на ринках ЄС				
4	Операції з реальними інвестиціями на ринках ЄС та їх характеристика	4	2	18
5	Операції з фінансовими інвестиціями на ринках ЄС та оцінка їх ефективності	4	2	18
6	Інвестиційні стратегії на ринках ЄС та їх фінансове забезпечення	4	2	12
	<i>Модульна контрольна робота</i>		+	
	<i>Залік</i>		+	
	ВСЬОГО	24	12	84

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота – **84 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Інвестиційна діяльність та її роль у економічному розвитку країн ЄС

Економічна сутність та функції інвестицій. Роль інвестицій у розвитку економіки країн ЄС. Класифікація форм та видів інвестицій. Реальні та фінансові інвестиції: їх сутність та особливості. Валові та чисті інвестиції. Капітальні та поточні інвестиції. Прямі та портфельні інвестиції та їх кількісні критерії. Інвестиції в інтелектуальну власність. Інноваційна форма інвестування. Закордонні та іноземні інвестиції.

Інвестиційна діяльність, її основні завдання та особливості на ринках ЄС. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Держава як суб'єкт інвестиційної діяльності. Інституційні інвестори ринку ЄС. Багатонаціональні компанії. Банківські установи. Інвестиційні фонди й інвестиційні компанії. Венчурні фонди. Страхові компанії та лізингові компанії.

Інвестиційний процес на ринках ЄС та фактори, що на нього впливають.

Тема 2. Інвестиційний ринок країн ЄС та механізм його функціонування

Інвестиційний ринок ЄС як складова світового фінансового ринку. Класифікація інвестиційного ринку ЄС та його структура. Елементи інвестиційного ринку ЄС та їх взаємозв'язок. Ринки інвестиційних ресурсів та інвестиційних товарів.

Механізм функціонування інвестиційного ринку ЄС. Елементи інвестиційного ринку: попит, пропозиція, ціна, кон'юнктура і конкуренція, їх взаємозв'язок. Інвестиційне середовище і інвестиційний процес. Інвестиційний клімат в ЄС. Інвестиційний потенціал ринку та його складові. Характеристика інвестиційних ризиків.. Міжнародні рейтинги (Euromoney, Institutional Investment тощо).

Кон'юнктура інвестиційного ринку та її вплив на економічний розвиток ЄС. Аналіз кон'юнктури інвестиційного ринку ЄС. Моніторинг інвестиційного ринку ЄС. Макроекономічні показники та стадії оцінки привабливості інвестиційного ринку ЄС. Прогнозування розвитку інвестиційного ринку. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості галузей економіки, регіонів та економіки ЄС в цілому.

Тема 3. Регулювання інвестиційних операцій на ринках ЄС

Особливості застосування методів регулювання інвестиційної діяльності на національному і наднаціональному рівнях в країнах ЄС. Специфіка, рівні та методи регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС. Основні форми та напрями правового регулювання інвестиційної діяльності в країнах ЄС та їх порівняльний аналіз.

Регулювання допуску іноземних інвестицій на ринок ЄС. Система гарантій зарубіжним інвесторам. Засоби регулювання зарубіжних інвестицій. Правові режими злиття та поглинання компаній при залученні міжнародних інвестицій. Сучасне міжнародне регулювання інвестиційної діяльності.

Функції міжнародних інститутів, що сприяють міжнародній інвестиційній діяльності.

Регулювання операцій з фінансовими інструментами на ринках ЄС. Цілі, сфера, принципи, функції, елементи регулювання фондового ринку. Моделі регулювання ринку цінних паперів. Функції Міжнародної організації комісій з цінних паперів. Роль інтеграційних об'єднань у регулюванні міжнародної інвестиційної діяльності в країнах ЄС.

Тема 4. Операції з реальними інвестиціями на ринках ЄС та їх характеристика

Сутність та основні форми реальних інвестицій. Особливості реальних інвестицій, їх відмінність від фінансових інвестицій. Основні операції з реальними інвестиціями на ринках країн ЄС. Інвестиції в засоби виробництва. Бізнес-планування та вимоги до розробки реальних інвестиційних проектів. Принципи і методи оцінки ефективності реальних інвестицій. Обґрунтування доцільності реального інвестування.

Формування портфеля реальних інвестицій. Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Фінансове забезпечення інвестиційного процесу. Інноваційна форма інвестицій як складова реальних інвестицій. Особливості інноваційних інвестицій підприємства. Венчурний бізнес в країнах ЄС та його джерела. Інтелектуальні інвестиції та інтелектуальна власність. Об'єкти та форми інтелектуальних інвестицій. Основні напрями інноваційно-інвестиційної політики в ЄС.

Тема 5. Операції з фінансовими інвестиціями на ринках ЄС та оцінка їх ефективності

Особливості фінансових інвестицій, їх відмінність від реальних інвестицій. Форми та види фінансових інвестицій. Основні операції з реальними інвестиціями на ринках країн ЄС. Фактори, що визначають інвестиційні якості основних фінансових інструментів. Оцінка ефективності окремих фінансових інструментів інвестування.

Обґрунтування доцільності фінансового інвестування. Фундаментальний і технічний аналіз фондових інструментів. Фінансові коефіцієнти оцінки акцій (співвідношення ціни та доходу на акцію, ціни та обсягів продажу на акцію, ціни та балансової вартості активів).

Фондові та біржові індекси. Характеристика іноземних фондових індексів (Dow Jones Index) Розрахунок рівня доходності та реальної ринкової вартості цінних паперів. Формування портфелю фінансових інвестицій та його оперативне управління. Типи інвестиційних портфельів та їх характеристики. Ризики фінансового інвестування та напрями їх мінімізації.

Тема 6. Інвестиційні стратегії на ринках ЄС та їх фінансове забезпечення

Сутність інвестиційної стратегії та етапи її формування. Стратегічні пріоритети інвестиційної діяльності на мікро-, мезо- та макрорівнях в країнах ЄС. Стратегії інвестиційної діяльності на ринках ЄС та їх порівняльний аналіз. Пасивна і активна інвестиційні стратегії: поняття, характер застосування. Види інвестиційних стратегій і фактори, що визначають їх

вибір. Методологія і принципи розробки інвестиційної стратегії компанії /фірми/, приватного інвестора.

Стратегії реального інвестування. Стратегічне, тактичне та оперативне управління інвестиційною діяльністю. Формування фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності та їх джерела. Програми і проекти міжнародної інвестиційної діяльності в країнах ЄС та методи їх фінансування. Роль фінансового лівериджу.

Класифікація інвестиційних ризиків та їх врахування при виборі та реалізації стратегії інвестування на ринках ЄС. Сутність та завдання міжнародного інвестиційного менеджменту.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Інвестиційна діяльність та її роль у економічному розвитку країн ЄС

1. Економічна сутність та функції інвестицій.
2. Роль інвестицій у розвитку економіки країн ЄС.
3. Інвестиційна діяльність, її основні завдання та особливості на ринках ЄС.
4. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності на ринках ЄС та їх характеристика.
5. Інвестиційний процес в країнах ЄС та фактори що на нього впливають.
6. Теорії міжнародного інвестування та їх порівняльний аналіз.

Завдання для самостійної роботи

1. *Визначте характерні ознаки економічної категорії «інвестиції».*
2. *Визначте ознаки, за якими класифікують інвестиції.*
3. *Охарактеризуйте основні стадії інвестиційного циклу.*
4. *Визначте зміст інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу в країнах ЄС.*
5. *Стратегічне управління інвестиційною діяльністю в країнах ЄС.*

Семінарське заняття 2. Інвестиційний ринок ЄС та механізм його функціонування

1. Інвестиційний ринок ЄС: його структура та функції.
2. Суб'єкти, об'єкти та інфраструктура інвестиційного ринку ЄС.
3. Попит і пропозиція на інвестиційному ринку та чинники, що їх визначають.
4. Структура ринків капіталів, грошових та інвестиційних ресурсів ЄС та їх інструментарій.
5. Специфіка функціонування ринку фінансових інструментів ЄС та основні операції з ними.

Завдання для самостійної роботи

1. *Проблеми та перспективи розвитку інвестиційного ринку ЄС.*
2. *Проаналізуйте структуру інвестиційного ринку ЄС за об'єктами інвестування.*

3. *Визначте чинники, що роблять інвестиційний клімат сприятливим.*
4. *Охарактеризуйте основні складові інфраструктури ринку інвестицій.*
5. *Місце і роль функціональних учасників інвестиційної діяльності на ринку ЄС.*

Семінарське заняття 3. Регулювання інвестиційних операцій на ринках ЄС

1. Специфіка, рівні та методи регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС.
2. Засади правого регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС та їх порівняльний аналіз.
3. Регулювання операцій з цінними паперами на ринках ЄС.
4. Правові режими злиття та поглинання підприємств при залученні міжнародних інвестицій.
5. Роль інтеграційних об'єднань у регулюванні міжнародної інвестиційної діяльності в країнах Європи.

Завдання для самостійної роботи

1. *Визначте зміст регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС.*
2. *Методи та інструменти регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС*
3. *Характеристика прямих та непрямих методів регулювання інвестиційної діяльності на ринках ЄС.*
4. *Форми і напрями державної підтримки реалізації інвестиційних проектів.*
5. *Основні види державних гарантій захисту інвестицій в країнах ЄС.*

Семінарське заняття 4. Операції з реальними інвестиціями на ринках ЄС та їх характеристика

1. Інвестицій у реальний сектор економіки країн ЄС та їх особливості.
2. Макроекономічні індикатори ефективності реальних інвестицій в економіку країн Європи та їх регіонів.
3. Інноваційна форма інвестицій як складова реальних інвестицій.
4. Оцінка зростання ринкової вартості об'єктів інвестиційної діяльності на ринках ЄС.
5. Оцінка ефективності проектів в об'єкти реальних інвестицій на ринках ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. *Особливості та форми реальних інвестицій на ринках ЄС.*
2. *Класифікація реальних інвестицій на ринках ЄС та їх критерії.*
3. *Об'єкти та форми інтелектуальних інвестицій на ринках ЄС.*
4. *Особливості розвитку венчурних інвестицій на ринках ЄС.*
5. *Характеристика основних фаз і стадій життєвого циклу інвестиційного проекту.*

Семінарське заняття 5. Операції з фінансовими інвестиціями на ринках ЄС та оцінка їх ефективності

1. Інвестицій у фінансовий сектор економіки країн Європи та їх характеристика.

2. Макроекономічні індикатори ефективності фінансових інвестицій в економіку країн Європи та їх регіонів.
3. Інвестиційна характеристика фінансових інструментів на ринках ЄС.
4. Кількісні та якісні оцінки ефективності фінансових інвестицій.
5. Оцінка ефективності управління інвестиційним портфелем.

Завдання для самостійної роботи

1. Рейтингова оцінка фінансових інструментів на ринках ЄС міжнародними рейтинговими агентствами.
2. Фондові індекси: їх призначення та методи розрахунку.
3. Стратегічне управління портфелем цінних паперів на ринках ЄС.
4. Характеристика основних схем фінансування інвестиційних проектів.
5. Сутність політики управління фінансовими інвестиціями.

Семінарське заняття 6. Інвестиційні стратегії на ринках ЄС та їх фінансове забезпечення

1. Стратегічні пріоритети інвестиційної діяльності на мікро-, мезо- та макрорівнях в країнах ЄС.
2. Стратегії інвестиційної діяльності на ринках ЄС та їх порівняльний аналіз.
3. Програми міжнародної інвестиційної діяльності в країнах ЄС.
4. Класифікація інвестиційних ризиків та їх врахування при виборі та реалізації стратегії інвестування на ринках ЄС.
5. Сутність та завдання міжнародного інвестиційного менеджменту.

Завдання для самостійної роботи

1. Глобально-економічні, загальноекономічні, ресурсно-економічні та політико-економічні чинники, що впливають на вибір стратегії інвестування.
2. Вплив транснаціональних корпорацій на економічний розвиток держав та стратегії їх інвестування.
3. Екстернальні та інтернальні чинники, їх вплив на формування інвестиційних стратегій фірми.
4. Джерела формування фінансових ресурсів компанії для забезпечення інвестиційної діяльності.
5. Формування інвестиційної стратегії і тактики інвестора, компанії.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Сучасні тенденції розвитку інвестиційно-інноваційної політики в країнах світу: порівняльний аналіз.
2. Вплив інвестиційно-інноваційної політики на розвиток конкурентних переваг компаній і національної економіки.
3. Особливості фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності в країнах Європи.
4. Механізм фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку в умовах глобалізації.

5. Вплив транснаціональних корпорацій і банків на формування конкурентного середовища на інвестиційних ринках, що формуються.

6. Формування інвестиційно-інноваційних конкурентних переваг в умовах фінансової глобалізації.

7. Основні чинники розвитку інвестиційно-інноваційної конкурентоспроможності компаній і національної економіки в умовах глобальної нестабільності.

8. Моделі інвестиційно-інноваційного розвитку національних економік в умовах глобальної конкуренції.

9. Інвестиційно-інноваційний потенціал як фактор забезпечення конкурентоспроможності національних економік в умовах глобального розвитку.

10. Інвестиційні пріоритети формування міжнародного ринку високих технологій.

11. Особливості розвитку інвестиційно-інноваційного середовища в країнах Європи в умовах глобальної конкуренції.

12. Проблеми фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку в країнах з ринками що формуються: порівняльний аналіз.

13. Мотиви і фінансові механізми інвестиційно-інноваційного оновлення національних економік.

14. Міжнародна інвестиційна діяльність ТНК в контексті інтернаціоналізації.

15. Стратегія залучення і використання іноземних інвестицій в інноваційному розвитку.

16. Регулювання міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності.

17. Трансфер інноваційних технологій як фактор глобалізації міжнародної економіки.

18. Посилення ролі міжнародних інституційних інвесторів в глобальному інвестиційно-інноваційному процесі.

19. Інвестиційно-інноваційні пріоритети розвитку міжнародного співробітництва країн ЄС.

20. Глобалізаційний контекст формування національних інвестиційно-інноваційних систем (НІС) країн Європи.

21. Регіональні та галузеві аспекти формування та використання інвестиційно-інноваційного потенціалу країн Європи.

22. Роль іноземних інвестицій та інновацій у модернізації національної економіки.

23. Особливості формування інвестиційно-інноваційного клімату в країнах Європи в умовах глобальної конкуренції.

24. Сучасні тенденції транснаціоналізації та глобалізації інвестиційних ринків.

25. Суперечності формування механізмів інноваційно-інвестиційної модернізації в умовах міждержавної технологічної асиметрії.

Робота готується за запропонованою тематикою в обсязі 20-25 стор. Студент обирає одну з тем (не мають повторюватися у групі).

Рекомендована структура:

- вступ;
- теоретична (аналіз існуючих підходів);
- практична (сучасні тенденції розвитку);
- перспективи розвитку;
- висновки;
- список літератури.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Адамчик В.В. Міжнародна інвестиційна та інноваційна діяльність: теоретичні та прикладні аспекти: навчальний посібник. НУ «Львівська політехніка». Тернопіль-Львів: Крок, 2014. 238 с.

2. Андросова, Т.В. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Харків: ХДУХТ, 2007. 371 с.

3. Дегтярева Ю.В. Методы управления инновационно-инвестиционной деятельностью предприятий в условиях риска: навчальний посібник. Краматорск: ДГМА, 2010. 123 с.

4. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник / І.Г. Єгорова, Г.І. Матукова, Я.О. Ізмайлов, А.В. Куценко, С.І. Мацюра. Кривий ріг: Видавничий дім, 2010. 291 с.

5. Матюшенко І.Ю. Інвестування в контексті міжнародної інтеграції України: навчальний посібник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 396 с.

6. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О.М. Мозговий та ін. Київ: КНЕУ, 2003. 387 с.

7. Международная инвестиционная деятельность: учебное пособие / В.Е. Реутов, О.С. Горда. Симферополь: Феникс, 2008. 335 с.

8. Основи міжнародних фінансів: підручник / за ред. О.І. Рогача. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 447 с.

9. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ: Либідь, 2005. 714 с.

10. Міжнародна інвестиційна діяльність (з основами технічного аналізу): навчальний посібник / І.Л. Сазонець та ін. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004. 252 с.

11. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник / В.В. Швед, О.А. Закладний. Вінниця, 2017. 224 с.

12. Zadoia A. International Investment Activity: textbook. Dnipropetrovsk: Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk, 2015. 112 p.

Додаткова:

13. Гіл, Чарльз В. Л., Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / Пер. з англ. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 856 с.
14. Джусов А.А. Инвестиционные стратегии институциональных инвесторов. Дніпропетровськ: Наука и образование, 2005. 205 с.
15. Дэниелс Джон Д., Радеба Ли Х. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции. Пер. с англ. М.: Дело, 1998. 784 с.
16. Захарін С.В. Проблеми і перспективи інтеграції України до міжнародного інвестиційного ринку: монографія. Київ: ОІЕ НАНУ, 2003. 167 с.
17. Інвестиційна діяльність корпорацій: навчальний посібник / І.Л. Сазонець, О.Д. Сучкова. Київ: МАУП, 2007. 192 с.
18. Керш С.Р. Дорожная карта бизнес-инвестора: как повысить стоимость компании за счет эффективных инвестиций. Руководство менеджера / пер. с англ.; Под науч. ред. Е.Е. Козлова. Донецк: Баланс Бизнес Букс, 2006. 216 с.
19. Міжнародні інвестиції: навчально-методичний посібник / В.М. Бредіхін, А.О. Близнюк, К.П. Покатаєва, К.О. Попкова. Харків: ХНАДУ, 2008. 266 с.
20. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчально-методичний посібник / за ред. Л.В. Руденко. Київ: КНЕУ, 2008. 168 с.
21. Пластун В.Л., Пластун О.Л. Институційні інвестори: роль у розвитку фондового ринку: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2012. 212 с.
22. Портфельне інвестування: підручник / за ред. О.Г. Шевченко, Т.В. Майорова. Київ: КНЕУ, 2010. 408 с.
23. Рогач О.І. Транснаціональні корпорації та економічне зростання: навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 1997. 144 с.
24. Рогач О.І., Шнирков О.І. Транснаціоналізація світового господарства та перехідні економіки: навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 1999. 302 с.
25. Рогач О.І., Дзюба П.В. Міжнародні портфельні інвестиції: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. 950 с.
26. Рогач О.І. Теорії міжнародного бізнесу: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 687 с.
27. Рогач О.І., Намонюк В.Є. Світова економіка: навчальний посібник. Київ: ІМВ, 2018. 200 с.
28. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу: монографія / за ред. О.І. Рогача. Київ: ЦУЛ, 2019. 269 с.
29. Ромашко О.Ю. Регулювання міжнародних фондових ринків: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 240 с.
30. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: навчальний посібник / С.О. Якубовський, Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова та ін. Київ: ЦУЛ, 2011. 472 с.
31. Управление финансовой деятельностью инвестиционной компании / В.Н. Гончаров, В.Л. Иванов, С.В. Автономов. Донецк: Куприянов, 2006.

199 с.

32. Управление инвестиционными рисками в производственно-хозяйственных системах / П.В. Егоров, А.А. Лактионова. Донецк: Юго-Восток, 2005. 209 с.

33. Федоренко В.Г. Іноземне інвестування економіки України: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2004. 272 с.

34. Шклярук С.Г. Финансовая система: структура, механизм функционирования, оптимизация. Финансовые рынки, финансовые институты и участники, финансовые инструменты, методы анализа, регулирование и оптимизация: монография. Киев: Нора-принт, 2003. 568 с.

35. Энг М.В., Лис Ф.А., Мауер Л.Дж. Мировые финансы. М.: «Дека», 1998. 734 с.

Інтернет-ресурси:

36. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

37. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics121>

38. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг URL: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>

39. Національний банк України URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=5802143

40. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua/analituaib.html>

41. The World Bank. URL: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=6>

42. The World Factbook. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>

43. World Investment Report 2015–2019. URL: <http://www.unctad.org/fdistatistics>

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Сутність та особливості інвестиційної діяльності на ринках ЄС.
2. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності на ринках ЄС.
3. Поняття та особливості інвестиційного процесу.
4. Інвестиційні ресурси і світове інвестиційне багатство.
5. Інвестування у системі міжнародного руху капіталу.
6. Мотивація і суттєві відмінності між експортом підприємницького і позичкового капіталу.
7. Класичні і неокласичні теорії іноземного інвестування.
8. Портфельні теорії іноземного інвестування.
9. Теорія життєвого циклу Вернона.
10. Теорія граничної ефективності інвестування за Кейнсом.

11. Теорія граничної ефективності інвестування за Тобіном.
12. Мотивація суб'єктів інвестування на мікро- та макрорівнях.
13. Чинники міжнародного інвестування та їх характеристика.
14. Інвестиційний клімат в ЄС: головні складові та фактори.
15. Джерела, структура та класифікація міжнародних інвестицій.
16. Критерії вибору способу фінансування інвестицій.
17. Фактори, що впливають на міжнародну інвестиційну діяльність.
18. Міжнародне інвестування в контексті інтернаціоналізації.
19. Міжнародна інвестиційна інфраструктура та її основні елементи.
20. Теорії міжнародного інвестування та їх порівняльний аналіз.
21. Інвестиційний ринок ЄС його структура та функції.
22. Інституційні інвестори на інвестиційному ринку ЄС.
23. Попит і пропозиція на міжнародному інвестиційному ринку.
24. Структура ринків капіталів, грошових та інвестиційних ресурсів в ЄС та їх інструментарій.
25. Специфіка функціонування міжнародного ринку цінних паперів та основні операції з акціями і облігаціями.
26. Ринок похідних фінансових інструментів в ЄС та його характеристика.
27. Стратегія міжнародного інвестування економічних суб'єктів.
28. Стратегічні пріоритети міжнародної інвестиційної діяльності в ЄС на мікро-, мезо- та макрорівнях.
29. Стратегії міжнародної інвестиційної діяльності та їх порівняльний аналіз.
30. Програми міжнародної інвестиційної діяльності в ЄС.
31. Класифікація інвестиційних ризиків та їх врахування при виборі та реалізації стратегії міжнародного інвестування.
32. Сутність та завдання міжнародного інвестиційного менеджменту.
33. Оцінювання ефективності міжнародних інвестицій.
34. Кількісні та якісні оцінки міжнародних інвестицій у реальний та фінансовий сектор економіки країн Європи.
35. Макроекономічні індикатори ефективності міжнародних інвестицій в економіку країн Європи та їх регіонів.
36. Економічний, технологічний, екологічний та соціальний ефекти міжнародної інвестиційної діяльності.
37. Оцінка зростання ринкової вартості об'єктів міжнародної інвестиційної діяльності.
38. Організаційні форми передачі технологій в міжнародній інвестиційній діяльності.
39. Економічна оцінка міжнародних інвестиційних проектів та її критерії.
40. Оцінка ефективності міжнародного інвестиційного портфеля.
41. Методи оцінки ефективності інвестицій і життєвого циклу реальних проектів.
42. Система регулювання міжнародної інвестиційної діяльності.
43. Специфіка, рівні та методи регулювання міжнародної інвестиційної діяльності.

44. Засади правого регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в країнах ЄС та їх порівняльний аналіз.
45. Інформаційне забезпечення іноземних інвесторів.
46. Регулювання міжнародних операцій з цінними паперами на ринках ЄС.
47. Моделі організації ринку цінних паперів та особливості їх регулювання.
48. Правові режими злиття та поглинання підприємств при залученні міжнародних інвестицій.
49. Роль інтеграційних об'єднань у регулюванні міжнародної інвестиційної діяльності в країнах Європи.
50. Інвестиційні стратегії в глобальному середовищі
51. Основні форми виходу на зарубіжні (європейські) ринки.
52. Глобально-економічні, загальноекономічні, ресурсно-економічні та політико-економічні фактори, що впливають на вибір стратегії інвестування.
53. Екстернальні та інтернальні чинники, їх вплив на формування інвестиційних стратегій фірми.
54. Стратегії країн базування компаній, які здійснюють іноземні інвестиції.
55. Стратегії країн, які приймають іноземні інвестиції.
56. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність та її характеристика.
57. Вплив транснаціональних корпорацій на економічний розвиток держав.
58. Стратегії інвестування ТНК та їх порівняльний аналіз.
59. Формування та оцінка параметрів інвестиційного клімату в ЄС.
60. Характеристика міжнародних стандартів обліку інвестиційних операцій.
61. Методичні підходи до оцінки міжнародних інвестиційних проектів.
62. Інвестиційні ризики і формування міжнародного інвестиційного портфеля.
63. Міжнародна диверсифікація та хеджування у інвестиційному бізнесі.
64. Оцінка ефективності міжнародного інвестиційного портфеля.
65. Внутрішні і зовнішні фактори інвестиційної стратегії країн ЄС.
66. Оподаткування іноземної інвестиційної діяльності в країнах ЄС.
67. Рівні і форми регулювання міжнародного інвестування.
68. Основні питання (об'єкти) регулювання міжнародного інвестування.
69. Особливості регулювання репатріації прибутку (доходу) іноземного інвестора.
70. Сутність національного, пільгового і обмежувального режимів іноземного інвестування.
71. Критерії і типові інструменти обмеження іноземної інвестиційної діяльності.
72. Принципи, суб'єкти і об'єкти регулювання міжнародних фондових ринків.
73. Макроекономічне регулювання інвестиційного процесу та політика держави по відношенню до іноземних інвестицій.
74. Глобалізація інвестиційних потоків та її сучасні прояви.
75. Інвестиційні форми міжнародного бізнесу та їх порівняльна характеристика.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРЕДИТНІ ТА РОЗРАХУНКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БІЗНЕСУ»

Розробник: Батрименко Валерій Васильович, к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Мета дисципліни – підготовка фахівців економічного профілю, які б володіли теоретичними основами та практичними навичками здійснення міжнародних банківських операцій, вирішення питань міжнародної заборгованості, особливості міжнародної банківської, фінансової, валютної, інвестиційно-інноваційної безпеки, вивчення теорії і практики організації розрахунково-кредитних операцій у європейському бізнесі. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- особливості економічних процесів, які лежать в основі розрахунково-кредитних відносин у європейських країнах;
- ключові дані по основним етапам розвитку розрахунково-платіжних відносин у європейських країнах;
- прикладні методи і методики аналізу функціонування Європейської системи центральних банків;
- ключові теорії міжнародних розрахунково-кредитних відносин;
- основні засоби, інструменти та процедурні аспекти реалізації спільної кредитної політики в євросоні;
- тенденції розвитку та наслідки кризових процесів у сфері розрахунково-платіжних відносин у європейських країнах;
- особливості використання системи TARGET2;

вміти:

- узагальнювати та систематизувати основні передумови розрахунково-кредитних відносин у європейському бізнесі;
- аналізувати наслідки і можливості конвергенції розрахунково-кредитних механізмів фінансової системи європейських країн;
- використовувати раціональні методи пошуку, відбору та використання інформації в інституційному механізмі реалізації розрахунків і платежів у європейських країнах;
- виявляти закономірності й зв'язки між параметрами монетарної політики в євросоні, динамікою курсу євро та конвергенцією розрахунково-кредитних механізмів фінансової системи європейських країн;
- кількісно і якісно оцінювати вплив розширення розрахунково-платіжної системи TARGET2;
- застосовувати економічні закономірності для аналізу проблем пов'язаних з приєднанням нових країн до TARGET2.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді, розв'язання тестових завдань на практичному занятті: до 60 балів.
2. Модульна контрольна робота 1 (тестові завдання та задачі): до 20 балів.
3. Модульна контрольна робота 2 (захист індивідуального завдання): до 20 балів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	С/Р
<i>Змістовий модуль 1</i>				
Теоретичні основи міжнародних розрахунково-кредитних відносин				
1	Вступ до навчальної дисципліни. Теоретичні аспекти міжнародних розрахунків та передумови для їх здійснення в ЄС	2	2	6
2	Еволюція розрахунково-кредитних відносин в ЄС на сучасному етапі	2		6
3	Інституційне забезпечення розрахунків у європейському бізнесі	2	2	6
4	Міжнародно-правове регулювання розрахунково-кредитних відносин в ЄС	2		8
5	Ризики та способи їх мінімізації у міжнародних розрахунково-кредитних угодах країн ЄС	2	2	8

Змістовий модуль 2				
Механізми запровадження сучасних форм розрахунково-кредитних відносин у європейському бізнесі				
6	Новітній інструментарій запровадження зовнішньоторговельних розрахунків та платежів у європейському бізнесі	2	2	6
7	Поєднання кредиту та платежу як інструмент забезпечення виконання зобов'язань у європейському бізнесі	4		8
8	Конвергенція розрахунково-кредитних механізмів фінансової системи країн ЄС	2	2	8
9	Засоби протидії руху "тіньових коштів" у міжнародних розрахунках ЄС	2		8
10	Розрахунки у міжнародній електронній комерції ЄС	2	2	8
	<i>Тренінг: Презентація та захист аналітичної довідки</i>	2		6
	ВСЬОГО	24	12	84

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота – **84 год.**

Тренінг – **2 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни. Теоретичні аспекти міжнародних розрахунків та передумови для їх здійснення в ЄС

Система сучасних розрахунково-кредитних відносин. Суб'єкти та об'єкти розрахунків і платежів в європейському бізнесі. Сучасна класифікація міжнародних розрахунків в європейському бізнесі. Некомерційні операції, кредити, інвестиції і рух капіталів між країнами, розрахунки, пов'язані з будівництвом об'єктів за кордоном в європейському бізнесі.

Систематизовані і уніфіковані банківські звичаї і норми міжнародної банківської практики, що закріплені у відповідних конвенціях (по акредитивах, інкасо, векселях, банківських гарантіях і т.д.).

Тема 2. Еволюція розрахунково-кредитних відносин в ЄС на сучасному етапі

НТР, як найважливіший фактор розвитку розрахунково-платіжного механізму європейського бізнесу. Основні фактори запровадження сучасних інформаційних технологій в галузі міжнародних розрахунків в країнах ЄС. Фактори, обумовлені успіхами науково-технічного прогресу. Фактори, пов'язані зі змінами умов конкуренції і бізнесу в ЄС.

Динамізм у зміні форм і методів державного регулювання кредитно-фінансової сфери в країнах Європейського Союзу. Модернізація та інформатизація банківської діяльності, як можливість для кредитних установ значного скоротити витрат їхньої діяльності. Форми і напрямки модернізації та інформатизації банківської діяльності. Перспективи розвитку міжнародних розрахунково-платіжних систем ЄС на етапі сьогодення.

Тема 3. Інституційне забезпечення розрахунків у європейському бізнесі

Європейська платіжна рада (European Payments Council (EPC)). Європейська рада із системних ризиків (The European Systemic Risk Board (ESRB)). Європейська служба з банківської справи (The European Banking Authority (EBA)).

Європейська служба з цінних паперів і ринків (European Securities and Markets Authority - ESMA). Єдина зона платежів у євро (The Single Euro Payments Area (SEPA)). Інтернет-банкінг в країнах ЄС – проблеми та перспективи функціонування. Кліринг платежів у європейських мережевих банках. Єдиний ринок банківських послуг в ЄС – проблеми та перспективи функціонування.

Тема 4. Міжнародно-правове регулювання розрахунково-кредитних відносин

Правова основа розрахункових відносин. Міжнародні договори (платіжні угоди і міжнародні конвенції, а також торгові, кредитні та інші договори), норми внутрішнього національного законодавства.

Законодавчі пропозиції у банківському секторі країн ЄС. Банківський союз ЄС. Директива про іпотечні кредити Схеми гарантування депозитів. Банківська резолюція. Директива про вимоги до капіталу та Правила (Capital Requirements Directive and Regulation - CRD IV).

Тема 5. Ризики та способи їх мінімізації у міжнародних розрахунково-кредитних угодах

Типові умови зовнішній торгівлі ЄС. Реалії сучасної світової економіки. Специфіка роботи фірми із зарубіжними партнерами. Ризики у розрахунково-кредитних операцій у європейському бізнесі. Види ризиків. Чотири основні групи ризиків: ризик країни; банківський; валютний; ризик контрагента. Ризик пов'язаний із стороною по договору. Ризик пов'язаний з економічною чи/або політичною ситуацією в країні партнера чи в «третіх країнах».

Засоби банківського страхування економічних ризиків в ЄС. Постійне спостереження за рейтингом країн. Встановлення для окремих країн лімітів та їх регулярний перегляд. Відкриття філій (представництв) у країнах партнерів і розміщення там своїх представників для вивчення поточної ситуації на місцях. Проблеми вибору засобу платежу. Чинники, що впливають на вибір

засобу платежу. Особливості використання засобів платежу у європейському бізнесі.

Тема 6. Новітній інструментарій запровадження зовнішньоторговельних розрахунків та платежів у європейському бізнесі

Торгівля по відкритому рахунку. Вексельна форма розрахунків в зовнішній торгівлі ЄС. Правовідносини, що виникають між учасниками вексельного обігу та юридична сутність векселя простий та переказний векселі. Порядок виставлення векселів. Подання векселів до оплати та здійснення платежів за векселями. Чек в розрахунково-платіжних відносинах країн ЄС. Види чеків та порядок їх виставлення. Подання чеків до оплати та здійснення платежів за чеками. Платіжне доручення. Види платіжних доручень. Схема розрахунків із застосуванням платіжного доручення в міжнародних розрахунках країн ЄС. Фази документарного інкасо. Вручення документів проти платежу (В/Р). Вручення документів проти акцепту (О/А). Акцепт з врученням документів проти платежу.

Використання акредитиву: основні принципи, документи, невідповідності в документах, оплата документів, видатки. Форми акредитиву в зовнішній торгівлі ЄС: відзивний акредитив, безвідзивний акредитив. Види акредитиву в міжнародних розрахунково-платіжних відносинах країн ЄС: акредитив з платежем по пред'явленню, акредитив, що передбачає акцепт, акредитив з розстрочкою платежу, акредитив з “червоним застереженням”, револьверний акредитив, акредитив, що передбачає неогоціацію, акредитив “стенд-бай”, перевідний акредитив. Конструкції акредитиву: акредитив “бек ту бек”, переуступка виручки по акредитиву. Банківське платіжне зобов'язання.

Тема 7. Поєднання кредиту та платежу як інструмент забезпечення виконання зобов'язань у європейському бізнесі

Принципи і правові основи банківських гарантій в торговельних відносинах Європейського Союзу. Поручительство. Платіжне зобов'язання. Дія банківських гарантій в зовнішній торгівлі ЄС. Використання банківської гарантії: правомірне та неправомірне використання. Основні види гарантій: гарантія пропозиції (*Bid Bond, Tender Bond*), гарантія виконання (*Performance Bond*), авансова гарантія (*Advance Payment Guarantee*).

Інші види гарантій: гарантія коносаменту, митна гарантія, поручництво по векселю (аваль), гарантія забезпечення кредиту, договірна гарантія, судова гарантія, гарантія накладення арешту на майно, платіжна гарантія. Консорціумні угоди в зовнішньоторговельних відносинах ЄС. Забезпечення виконання договірних зобов'язань в сполученні із забезпеченням платежу. Форфейтинг. Факторинг.

Тема 8. Конвергенція розрахунково-кредитних механізмів фінансової системи країн ЄС

Способи платежу у зовнішньоторговельних операціях: платіж готівкою, авансовий платіж, платіж в кредит. Методи платежу, що застосовуються у в зовнішній торгівлі ЄС. Засоби розрахунків та їх використання суб'єктами

міжнародних комерційних операцій в зовнішній торгівлі ЄС. Чек. Вексель. Банківська тратта. Поштові платіжні доручення. Телеграфні/телексні платіжні доручення. Інструкції системи SWIFT. Система TARGET, RTGS.

Внутрішні платіжні системи переказу великих сум; транскордонні платежі у кожній країні ЄС; технологічні процедури поєднання або взаємодії (Interlinking); функції Європейського Центрального банку (ЄЦБ); механізм взаємодії національних платіжних систем через мережу S.W.I.F.T.; розширення Європейського Союзу та Євросистеми.

Тема 9. Засоби провідності руху «тіньових коштів» у міжнародних розрахунках ЄС

Структурні зрушення на ринку банківських послуг в умовах фінансової консолідації ЄС. Діяльність рейтингових агенцій "Regulation on Credit Rating Agencies".

Асинхронність циклів економічного розвитку європейських країн. Формування новітнього законодавчого поля у новітній моделі спільного кредитного ринку. Становлення новітньої концепції комунітарного розвитку ЄС. Негативна соціальна динаміка підтримки малого та середнього підприємництва. Уніфікація механізмів моніторингу міжнародних фінансових потоків. Державні служби фінансового моніторингу країн ЄС. Діяльність FATF в країнах ЄС. Егмонтська група.

Тема 10. Розрахункові та кредитні інструменти у електронному бізнесі ЄС

Типова угода про обмін для міжнародного комерційного використання електронного обміну даними ЄЕК (Європейська економічна комісія Організації об'єднаних націй). Типова угода про обмін електронними даними ЄЕК. Угода про електронну торгівлю ЄЕК. Декларація про електронну торгівлю, Базова угода про телекомунікації, Директива щодо електронного підпису та електронної комерції Європейського Союзу. Директива з дистанційного маркетингу споживчих фінансових служб ЄС. Директива з авторського права ЄС. Директива з захисту даних ЄС.

Міжнародні транзакції за допомогою електронних мереж. Міжнародні банківські бізнес-процеси. Кліринг платежів у міжнародних мережевих банках. Онлайнове інформаційне обслуговування європейського бізнесу. Емісія цифрових грошей. Депозитно-позичкові, валютні і фондові операції, які здійснюються електронним способом.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. Теоретичні аспекти міжнародних розрахунків та передумови для їх здійснення в ЄС. Еволюція розрахунково-кредитних відносин в ЄС на сучасному етапі

1. Система сучасних розрахунково-кредитних відносин.

2. НТР, як найважливіший фактор розвитку розрахунково-платіжного механізму європейського бізнесу.
3. Фактори, обумовлені успіхами науково-технічного прогресу.
4. Фактори, пов'язані зі змінами умов конкуренції і бізнесу в ЄС.
5. Форми і напрямки модернізації та інформатизації банківської діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. У чому полягає динамізм у зміні форм і методів державного регулювання кредитно-фінансової сфери в країнах Європейського Союзу.
2. Перспективи розвитку міжнародних розрахунково-платіжних систем ЄС на етапі сьогодення.
3. Проаналізувати та аргументувати чинники модернізації сфери міжнародних розрахунково-платіжних відносин в країнах ЄС.
4. Доповідь по статті.
5. Новини з предмету курсу.

Семінар 2. Інституційне забезпечення розрахунків у європейському бізнесі. Міжнародно-правове регулювання розрахунково-кредитних відносин в ЄС

1. Правова основа розрахункових відносин.
2. Європейська служба з банківської справи (The European Banking Authority (EBA)).
3. Банківський союз ЄС.
4. Кліринг платежів у європейських мережевих банках.

Завдання для самостійної роботи

1. Міжнародні договори (платіжні угоди і міжнародні конвенції, а також торгові, кредитні та інші договори), норми внутрішнього національного законодавства.
2. Інтернет-банкінг в країнах ЄС – проблеми та перспективи функціонування.
3. Єдиний ринок банківських послуг в ЄС – проблеми та перспективи функціонування.
4. Директива про вимоги до капіталу та Правила (Capital Requirements Directive and Regulation - CRD IV).
5. Доповідь по статті.
6. Новини з предмету курсу.

Семінар 3. Ризики та способи їх мінімізації у міжнародних розрахунково-кредитних угодах країн ЄС

1. Чотири основні групи ризиків: ризик країни; банківський; валютний; ризик контрагента.
2. Засоби банківського страхування економічних ризиків в ЄС.
3. Чинники, що впливають на вибір засобу платежу.
4. Постійне спостереження за рейтингом країн.
5. Особливості використання засобів платежу у європейському бізнесі.

Завдання для самостійної роботи

1. Реалії сучасної світової економіки.
2. Специфіка роботи фірми із зарубіжними партнерами.
3. Проблеми вибору засобу платежу.
4. Доповідь по статті.
5. Новини з предмету курсу.

Семінар 4

1. Вексельна форма розрахунків в зовнішній торгівлі ЄС.
2. Види чеків та порядок їх виставлення.
3. Платіжне доручення.
4. Види акредитиву в міжнародних розрахунково-платіжних відносинах країн ЄС.
5. Банківське платіжне зобов'язання.
6. Консорціумні угоди в зовнішньоторговельних відносинах ЄС.
7. Форфейтинг.
8. Факторинг.

Завдання для самостійної роботи

1. Використання акредитиву: основні принципи, документи, невідповідності в документах, оплата документів, видатки.
2. Дія банківських гарантій в зовнішній торгівлі ЄС. Використання банківської гарантії: правомірне та неправомірне використання.
3. Принципи і правові основи банківських гарантій в торговельних відносинах Європейського Союзу.
4. Забезпечення виконання договірних зобов'язань в сполученні із забезпеченням платежу.
5. Доповідь по статті.
6. Новини з предмету курсу.

Семінар 5

1. Методи платежу, що застосовуються у в зовнішній торгівлі ЄС.
2. Банківська тратта.
3. Система TARGET, RTGS.
4. Технологічні процедури поєднання або взаємодії (Interlinking).
5. Уніфікація механізмів моніторингу міжнародних фінансових потоків.

Завдання для самостійної роботи

1. Функції Європейського Центрального банку (ЄЦБ) у сфері регулювання розрахунково-кредитних відносин.
2. Асинхронність циклів економічного розвитку європейських країн.
3. Становлення новітньої концепції комунітарного розвитку ЄС.
4. Діяльність FATF в країнах ЄС.
5. Егмонтська група.
6. Доповідь по статті.
7. Новини з предмету курсу.

Семінар 6

1. Типова угода про обмін електронними даними ЄЕК.
2. Угода про електронну торгівлю ЄЕК.
3. Базова угода про телекомунікації,
4. Директива з захисту даних ЄС.
5. Кліринг платежів у міжнародних мережевих банках.

Завдання для самостійної

1. *Типова угода про обмін для міжнародного комерційного використання електронного обміну даними ЄЕК (Європейська економічна комісія Організації об'єднаних націй).*
2. *Онлайнове інформаційне обслуговування європейського бізнесу.*
3. *Депозитно-позичкові, валютні і фондові операції, які здійснюються електронним способом.*
4. *Доповідь по статті.*
5. *Новини з предмету курсу.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Батрименко В.В. Розрахунки та платежі у зовнішній торгівлі європейських країн /В.В.Батрименко. К. ВПЦ "Київський університет". 298 с.
2. Батрименко В.В., Борисов С.В., Відякіна М.М. та ін. Зовнішньоекономічний словник-довідник: Наукове видання. К.: ВЦ „Академія”, 2009. 248 с.
3. Економічна глобалізація: підручник для вищих навчальних закладів. / [Філіпенко А.С., Будкін В.С., Бураковський І.В. та ін.]. К.: ВПЦ “Київський університет”, 2008. 543 с.
4. Економічна асоціація України з Європейським Союзом: монографія / О.І. Шнирков, В.І. Муравйов, Р.О. Заблоцька та ін.; за ред. О.І. Шниркова, В.І. Муравйова К: ВПЦ «Київський університет», 2015. 415 с.
5. Міжнародні фінанси: Підручник / О.І. Рогач, А.С. Філіпенко, Т.С. Шемет та ін.; за ред. О.І. Рогача. К.: Либідь, 2003. 784 с.
6. Мороз А.М. та ін. Банківські операції: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2002. 392 с.
7. Савлук М.І. та ін., Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 392 с.
8. Филипенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты. М.: «Экономика», 2010. 511 с.
9. Чугаєв, О.А. Валютна інтеграція в Європейському Союзі : навчальний посібник К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. 191 с.
10. Шмиттгофф К. Экспорт: право и практика международной торговли: Пер. с англ. / Отв. ред. А.С.Комаров. М.: Юрид. лит-ра, 1993. 512 с.

11. Шнирков О.І., Заблоцька Р.О. Міжнародні економічні відносини: конспект лекцій. 5-е. вид. Дніпро, 2018. 286с.

Додаткова:

12. A Handbook on the WTO Customs Valuation Agreement. WTO, 2010. www.wto.org

13. Agarwal J., Wu T. E-Commerce in Emerging Economies: A Multi-theoretical and Multilevel Framework and Global Firm Strategies. 2018. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-74129-1_9.

14. Borhauer S. The role of e commerce in the Fourth Industrial Revolution. URL: <https://www.digitalcommerce360.com/2018/01/11/role-e-commerce-fourth-industrial-revolution/>.

15. Chugaiev O.A. Monetary Policy of the European Union: Study Manual. Kyiv.: Kyiv National Taras Shevchenko University, Institute of International Relations, 2009. 90 p.

16. Digital connectivity & e-commerce: Overview of financing flows and examples of aid for trade support / T. Mbise, S. Taal, M. Roberts, F. Lammersen // WTO Staff Working Paper ERSD-2018-08. 2018. URL: <https://www.econstor.eu/handle/10419/181285>.

17. Duch-Brown N., Martens B. The European Digital Single Market: Its Role in Economic Activity in the EU // JRC Technical Reports. Institute For Prospective Technological Studies. 2015. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/JRC98723.pdf>

18. E-commerce in Europe Grew 11% in 2017 to \$624 Billion. MultiChannelMerchant. 2018. URL: <https://multichannelmerchant.com/ecommerce/ecommerce-europe-grew-11-2017-624-billion/>

19. E-commerce in Europe. E-commerce News Europe, 2018. URL: <https://ecommercenews.eu/ecommerce-in-europe/>

20. E-Commerce Trends to Watch in 2018. URL: <https://www.mytotalretail.com/article/e-commerce-trends-to-watch-in-2018/>

21. EU Trade. URL: <http://ec.europa.eu/trade>

22. Global Trade Alert. URL: <http://www.globaltradealert.org/>

23. Klafel C. So ticken die Reichen bei der Geldanlage. 2018. URL: https://www.jku.at/fileadmin/gruppen/103/Asset_Management/Sonstiges/So_tickendie_Reichen_bei_der_Geldanlage.pdf

24. OECD Trade Policy Papers. URL: https://www.oecdilibrary.org/trade/oecd-trade-policy-working-papers_18166873

25. Regling K., Deroose S., Felke R., Kutos P. The Euro After Its First Decade: Weathering the Financial Storm and Enlarging the Euro Area. ADBI Working Paper No. 205. Tokyo: Asian Development Bank Institute, March 2010. 37 p.

26. Scheller H. The European Central Bank. History, Role, and Functions. Second Revised Edition. ECB, 2006.

27. Tarullo D. K. The Volcker Rule. Before the Subcommittee on Capital Markets and Government Sponsored Enterprises and the Subcommittee on

Financial Institutions and Consumer Credit, Committee on Financial Services, U.S. House of Representatives / Tarullo D. K. Washington, D.C., 2012. 190 p.

28. The European Central Bank, the Eurosystem, the European System of Central Banks. ECB, 2006.

29. The Monetary Policy of the ECB. ECB, 2011. 159 p.

30. World Tariff Profiles 2017. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles17_e.pdf

Періодика:

31. Актуальні проблеми міжнародних відносин.

32. Мировая экономика и международные отношения.

33. Банківська справа.

34. Банковская практика за рубежом.

35. Банковское дело.

36. Банковские технологии.

37. Валютный спекулянт.

38. Вісник Національного банку України.

39. Финансовые услуги.

40. Фінанси України.

41. Applied Financial Economics.

42. Applied Economics.

43. ECB Annual Report.

44. ECB Monthly Bulletin.

45. German Economic Review.

46. Journal of Economic Perspectives.

47. Journal of International Money and Finance.

Интернет-ресурси:

48. <http://www.eba.europa.eu> офіційний сайт Європейської служби банківського нагляду.

49. <http://www.esma.europa.eu> офіційний сайт Європейської служби з цінних паперів і ринків.

50. www.bank.gov.ua офіційний сайт Національного банку України.

51. www.bin.com.ua інформаційно-аналітичний ресурс BIN.ua.

52. www.cbonds.info інформаційно-аналітичний ресурс Cbonds.info.

53. www.bis.org офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків.

54. www.coebank.org/ офіційний сайт Банку розвитку Ради Європи.

55. www.credit-rating.com.ua офіційний сайт рейтингової агенції «Кредит-Рейтинг».

56. www.ebaclearing.eu офіційний сайт системи розрахунків ЕВА Clearing.

57. www.ec.europa.eu/index_en.htm офіційний сайт Європейської Комісії.

58. www.ecb.int офіційний сайт Європейського центрального банку.

59. www.kommersant.ua інформаційний ресурс КоммерсантЪ Украина.

60. www.pfts.com офіційний сайт фондової біржі ПФТС.

61. www.swift.com офіційний сайт Товариства всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій SWIFT.
62. www.ukrstat.gov.ua офіційний сайт Держкомстату України.
63. www.zakon.rada.gov.ua офіційний сайт Верховної Ради України.

ПИТАННЯ НА ЗАЛІК

1. Авансова гарантія (Advance Payment Guarantee).
2. Авансовий платіж.
3. Акредитив “стенд бай”.
4. Акредитив з “червоним застереженням”.
5. Банк міжнародних розрахунків.
6. Банківська тратта.
7. Безвідзивний акредитив.
8. Видача банківської гарантії.
9. Види ризиків у в зовнішній торгівлі.
10. Використання банківської гарантії: правомірне та неправомірне використання.
11. Відзивний акредитив.
12. Вручення документів проти акцепту (O/A).
13. Вручення документів проти платежу (B/P).
14. Гарантія виконання (Performance Bond).
15. Гарантія пропозиції (Bid Bond, Tender Bond).
16. Документарне інкасо.
17. Єврокліринг (Euro Clearing).
18. Європейська платіжна рада (European Payments Council (EPC)).
19. Європейська рада із системних ризиків (The European Systemic Risk Board (ESRB)).
20. Європейська служба з банківської справи (The European Banking Authority (EBA)).
21. Європейська служба з цінних паперів і ринків (European Securities and Markets Authority - ESMA).
22. Єдина зона платежів у євро (The Single Euro Payments Area (SEPA)).
23. Інструкції системи SWIFT.
24. Комплексні банківські послуги.
25. Консорціумні угоди в зовнішньоторговельних відносинах ЄС.
26. Методи платежу, що застосовуються у в зовнішній торгівлі ЄС.
27. Модернізація та інформатизація банківської діяльності.
28. Перспективи розвитку міжнародних розрахунково-платіжних систем ЄС.
29. Платіжне доручення.
30. Подання чеків до оплати та здійснення платежів за чеками.
31. Принципи і правові основи банківських гарантій.
32. Револьверний акредитив.

33. Рекомендації у сфері регуляторної політики Базельського Комітету з питань банківського нагляду Базель I, Базель II, Базель III.
34. Ризик пов'язаний із стороною по договору.
35. Ризик пов'язаний з економічною чи/або політичною ситуацією в країні партнера чи в "третіх країнах".
36. Архітектура системи TARGET.
37. Специфіка роботи у зовнішньоторговельних операціях європейських країн.
38. Схема розрахунків із застосуванням платіжного доручення в міжнародних розрахунках країн ЄС
39. Типові умови зовнішній торгівлі ЄС.
40. Україна і FATF
41. Фактори запровадження сучасних інформаційних технологій в галузі міжнародних розрахунків в країнах ЄС
42. Факторинг.
43. Форми акредитиву в зовнішній торгівлі ЄС
44. Форми і напрямки модернізації банківської діяльності європейських країн.
45. Форфейтинг

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ МАТЕРІАЛЬНЕ ПРАВО»

Розробник: Влялькó Ілля Володимирович, к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права

Мета дисципліни – ознайомлення студентів з основами матеріального права та правовими засадами економічних відносин в Євросоюзі. Курс дає основні теоретичні знання щодо понять і термінів, які застосовуються у сфері правового регулювання економіки в рамках ЄС та гармонізації економічного законодавства. Курс знайомить студентів також з основними етапами становлення та функціонування економічного союзу, із загальними принципами та джерелами матеріального права в Євросоюзі. Спеціальна увага приділяється основам митного союзу ЄС, ключовим положенням регулювання чотирьох основних свобод внутрішнього ринку ЄС, та приділяється увага п'ятій свободі заснування. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- теоретичні основи матеріального права Євросоюзу;
- основні етапи становлення регулювання внутрішнього ринку ЄС;
- загальні принципи права ЄС, що застосовується до цієї сфери;
- основні джерела правового регулювання чотирьох свобод сфери внутрішнього ринку Євросоюзу;
- особливості функціонування Економічного союзу ЄС
- особливості функціонування Митного союзу в ЄС;
- засади правового регулювання свободи пересування товарів;
- засади правового регулювання свободи пересування осіб;
- засади правового регулювання свободи заснування;
- засади правового регулювання свободи надання та отримання послуг;
- особливості гармонізації законодавства в Євросоюзі;

вміти:

- орієнтуватися в літературі за фахом;
- аналізувати джерела матеріального права ЄС;
- узагальнювати та систематизувати основні положення матеріального права Євросоюзу;
- узагальнювати та систематизувати судову практику Євросоюзу в цій сфері;
- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з гармонізацією пріоритетних сфер економічного права України до законодавства ЄС;
- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних із удосконалення правових механізмів європейської інтеграції;

- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю України;
- організувати свою самостійну роботу.

Система оцінювання. Для одержання заліку необхідно протягом семестру одержати принаймні 60 балів. Складові оцінки:

1. Усні відповіді або доповнення, дискусія: до 40 балів.
2. Виконання самостійних робіт: до 30 балів.
3. Модульна контрольна робота: до 30 балів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
1	Поняття матеріального права ЄС та його структура	2	-	4
2	Розподіл влади між інститутами Євросоюзу та правова природа ЄС, основні свободи	2	-	8
3	Митні збори та ЗЕД, дискримінаційне оподаткування, поняття внутрішнього ринку та свобода руху товарів	4	2	10
4	Конкуруючі товари, заборона кількісних обмежень та заходів, що мають еквівалентний ефект	2	2	10
5	Принципи взаємного визнання та рівнозначності (еквівалентності)	2	2	8
6	Вільний рух осіб / працівників у ЄС	4	2	10
7	Свобода заснування та взаємне визнання кваліфікацій в ЄС	2	2	10
8	Вільний рух послуг у Євросоюзі	4	2	10
9	Вільний рух капіталів у Євросоюзі	4	1	10
	<i>Модульна контрольна робота</i>	-	1	-

Загальний обсяг - **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **26 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **80 год.**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття матеріального права ЄС та його структура

Поняття матеріального права ЄС, відмінність від процесуального права. Система та структура права Євросоюзу. Поняття економічного права Євросоюзу. Джерела матеріального права ЄС.

Правові та економічні засади гармонізації законодавства в ЄС. Становлення матеріального права ЄС щодо врегулювання економічних питань. Процес європейської інтеграції, 12 основних етапів. Основні договори ЄС.

Джерела економічного права Євросоюзу. Перешкоди у економічних відносинах між державами ЄС. Принципи економічної політики згідно ДФЄС. Ключові директиви та регламенти щодо врегулювання економічних взаємовідносин між державами-членами ЄС.

Тема 2. Розподіл влади між інститутами Євросоюзу та правова природа ЄС, основні свободи

Поняття інституцій Євросоюзу. Історія їх становлення. Розподіл влади між основними інституціями ЄС.

Правова природа ЄС, основні поняття щодо справ Суду ЄС *Van Gend en Loos* [1963] та *Costa v Enel* [1964]. Верховенство права ЄС, монізм та дуалізм

Категорії компетенції ЄС, приклади з доктрини та ДЕС і ДФЄС.

Розподіл влади між інституціями ЄС: Парламент, Європейська рада, Рада ЄС, Комісія ЄС, Суд Євросоюзу, Європейський центральний банк, Рахункова палата.

Повноваження дорадчих органів: Європейський економічний та соціальний комітет, Комітет регіонів, Європейський інвестиційний банк.

Поняття єдиного ринку ЄС та поняття про його основні свободи, еволюція свобод від спільного до внутрішнього ринку, виокремлення п'яти свобод.

Тема 3. Митні збори та ЗЕД, дискримінаційне оподаткування, поняття внутрішнього ринку та вільний рух товарів

Розуміння рамок для ЄС як митного союзу. Поняття митних зборів та заходів еквівалентної дії митним зборам. Значення митних зборів для функціонування Євросоюзу.

Оподаткування та види його об'єктів. Правові засади регулювання внутрішнього оподаткування в ЄС. Заборона дискримінаційного оподаткування.

Заборона митних зборів для торгівлі всередині ЄС. Заборона також і заходів еквівалентної дії митним зборам – ЗЕД.

Поняття внутрішнього ринку ЄС, його складові. Етапи формування такого ринку в ЄС. Митний союз і свобода пересування товарів.

Тема 4. Конкуруючі товари, заборона кількісних обмежень та заходів, що мають еквівалентний ефект

Поняття «товар» в праві ЄС. Поняття конкуруючих товарів та заміників. Доктрина та судова практика ЄС. Пряма і непряма дискримінація, відмінності.

Поняття однорідна продукція або подібні продукти, приклади з рішень Суду Євросоюзу.

Заборона кількісних обмежень у торгівлі. Заходи еквівалентної дії кількісним обмеженням – ЗЕКО. Винятки із заборони кількісних обмежень у торгівлі.

Тема 5. Принципи взаємного визнання та рівнозначності (еквівалентності)

Справа Суду ЄС *Cassis de Dijon*, фабула та висновки. Рішення Суду ЄС у справі *Dassonville*. Розуміння важливості ключових принципів матеріального права ЄС – взаємного визнання стандартів та рівнозначності (еквівалентності).

Правило розумності та обов'язкових вимог загального інтересу. Правомірне обмеження реалізації економічних свобод на ринку ЄС.

Судова практика щодо обмежень свободи торгівлі товарами в ЄС на прикладі умов праці, захисту навколишнього середовища, захисту основних прав, підтримки системи соціального захисту, особливостей умови продаж, не достатньо чітко діючих правил.

Тема 6. Вільний рух осіб / працівників у ЄС

Поняття вільного переміщення працівників в межах Євросоюзу. Поняття «робітник» в праві Євросоюзу. Ключові положення Директиви 2004/38.

Скасування перешкод вільного руху осіб. Винятки та обмеження для свободи пересування працівників. Винятки щодо надання суспільних послуг та обмеження щодо окремих осіб, питання державної політики та громадської безпеки, питання щодо наявних судимостей.

Особливості правового регулювання свободи пересування працівників в ЄС. Коло осіб, які користуються свободою пересування, поняття члени родини працівника ЄС. Право на проживання вищезазначених осіб.

Роль судових рішень у забезпеченні свободи пересування працівників в ЄС. Особливості статусу працівника, який працює неповний робочий день, та працівника, який шукає роботу. Збереження права на проживання, втрата статусу працівника.

Рівний доступ до зайнятості. Доступ до соціальних переваг для шукачів роботи, освіти та професійної підготовки.

Тема 7. Свобода заснування та взаємне визнання кваліфікацій в ЄС

Поняття ділового заснування. Право на заснування в державі-члені ЄС. Правові основи свободи заснування в ЄС. Види обмежень свободи заснування.

Правові інструменти регулювання свободи заснування в ЄС. Право в'їзду та проживання на території іншої держави-члена ЄС.

Гармонізація законодавства ЄС у сфері свободи заснування. Основні положення Директиви 2005/36 у сфері взаємного визнання професійної кваліфікації.

Роль судових рішень у забезпеченні свободи заснування в ЄС. Особливості взаємного визнання кваліфікацій та дипломів в Євросоюзі.

Регульована база даних професій в Євросоюзі. Процедура визнання сертифікатів, дипломів, умови, які необхідно виконати для отримання дозволу практикувати обрану професію.

Тема 8. Вільний рух послуг в Євросоюзі

Порівняння свободи руху послуг як основної та свободи заснування, як допоміжної (додаткової) в Євросоюзі. Положення доктрини та ДФЕС щодо цих двох свобод.

Визначення терміну послуги в ЄС. Складові елементи вільного руху послуг, матеріальні та часові рамки цієї свободи. Умови надання послуг в ЄС та свобода отримання послуг.

Обмеження щодо руху послуг. Ключові положення профільної Директиви про послуги 2006/123.

Правові засади надання послуг в ЄС. Заборона дискримінації надання та отримання послуг в ЄС. Винятки з цієї заборони. Ключові судові рішення у забезпеченні свободи надання послуг в ЄС.

Тема 9. Вільний рух капіталів у Євросоюзі

Поняття терміну капітал у праві ЄС. Розвиток правового регулювання вільного руху капіталу, деталізація визначення капіталу. Основні види руху капіталів в Євросоюзі. Свобода пересування капіталів і треті країни.

Положення ДФЕС щодо капіталу та прямий ефект статей договору. Обмеження свободи пересування капіталу в ЄС. Загальні принципи вільного руху капіталу.

Винятки з вільного руху капіталу, що передбачені ДФЕС та винятки, встановлені прецедентною практикою Суду ЄС. Справи про «Golden Shares», обмеження власності на нерухомість через приватизацію та експропріацію.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Митні збори та ЗЕД, дискримінаційне оподаткування, поняття внутрішнього ринку та вільний рух товарів

1. Джерела та особливості митного союзу і свобода пересування товарів.
2. Заборона митних зборів та заходів еквівалентної дії митним зборам (ЗЕД).
3. Засади регулювання внутрішнього оподаткування, заборона дискримінаційного оподаткування в ЄС
4. Поняття внутрішнього ринку ЄС, матеріального права ЄС, етапи формування вільного руху товарів.

Завдання для самостійної роботи

1. *Визначте ознаки митного союзу ЄС.*
2. *Визначте приклади мит та кількісних обмежень.*
3. *Що таке ЗЕД?*
4. *Проаналізуйте переваги та недоліки регулювання внутрішнього оподаткування ЄС.*
5. *Назвіть основні складові внутрішнього ринку ЄС.*
6. *Назвіть джерела матеріального права ЄС.*
7. *В чому полягають переваги свобода пересування товарів для ЄС?*

Семінарське заняття 2. Конкуруючі товари, заборона кількісних обмежень та заходів, що мають еквівалентний ефект

1. Поняття товар, конкуруючі товари та замітники, однорідні або подібні продукти в праві Євросоюзу.
2. Пряма і непряма та зворотна дискримінація.
3. Заборона кількісних обмежень у торгівлі та заходів еквівалентної дії кількісним обмеженням (ЗЕКО).
4. Рішення Суду ЄС щодо забезпечення свободи пересування товарів в ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте поняття «товар» в праві Євросоюзу.
2. Проаналізуйте рішення Суду ЄС щодо пересування товарів в ЄС.
3. Проаналізуйте поняття ЗЕКО.
4. Порівняйте види та способи ліквідації перешкод у торгівлі товарами.
5. Наведіть приклади конкуруючих та подібних товарів
6. Наведіть винятки із заборони кількісних обмежень у торгівлі.

Семінарське заняття 3. Принципи взаємного визнання та рівнозначності (еквівалентності)

1. Класичні справи Суду ЄС – Cassis de Dijon та Dassonville.
2. Основні принципи матеріального права ЄС
3. Обмеження реалізації економічних свобод на внутрішньому ринку ЄС.
4. Судова практика щодо обмежень свободи торгівлі товарами в ЄС

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте рішення Суду ЄС у справі Dassonville, зробіть висновки
2. Проаналізуйте рішення Суду ЄС у справі Cassis de Dijon, зробіть висновки
3. Поясніть значення взаємного визнання стандартів та еквівалентності для внутрішнього ринку ЄС
4. Наведіть приклади правомірних обмежень у торгівлі товарами щодо захисту навколишнього середовища, підтримки системи соціального захисту, особливостей умови продаж товарів.

Семінарське заняття 4. Вільний рух осіб / працівників у ЄС

1. Скасування перешкод вільного руху осіб та свобода пересування працівників Євросоюзу.
2. Профільна Директива 2004/38.
3. Винятки та обмеження вільного руху працівників, особливості їх правового регулювання та коло осіб, які є членами родини працівника ЄС.
4. Судова практика щодо свободи пересування працівників в Євросоюзі.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте поняття «працівник» в Євросоюзі.
2. Проаналізуйте положення щодо обмежень свободи пересування працівників в Директивах ЄС.

3. Які положення законодавства ЄС передбачають право на проживання та інші права члени родини працівника ЄС?
4. Проаналізуйте основні рішення Суду ЄС щодо забезпечення свободи пересування працівників.
5. Які положення законодавства ЄС врегульовують статус працівника, задіяного неповний робочий день, та тих, хто шукає роботу.
6. Поясніть зміст положень про рівний доступ до зайнятості з певними винятками, про доступ до соціальних переваг та професійної підготовки.

Семінарське заняття 5. Свобода заснування та взаємне визнання кваліфікацій в ЄС

1. Види обмежень свободи заснування в ЄС.
2. Правові основи свободи заснування в ЄС.
3. Правові інструменти регулювання свободи заснування в ЄС.
4. Роль судових рішень у забезпеченні свободи заснування в ЄС.
5. Регульована база даних професій в Євросоюзі.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте зміст свободи ділового заснування як похідної від 4х інших свобод внутрішнього ринку ЄС.
2. Наведіть основні положення Директиви 2005/36 у сфері взаємного визнання професійної кваліфікації.
3. Наведіть приклади регульованих професій та порівняйте процедуру визнання сертифікатів або дипломів у 2х державах-членах ЄС
4. Проаналізуйте поняття «компанія та фірма» або суб'єкт підприємницької діяльності в ЄС.
5. Яким чином та протягом якого часу здійснюється взаємне визнання кваліфікацій та дипломів в ЄС?
6. Вкажіть умови, які необхідно виконати для отримання дозволу практикувати обрану професію в Євросоюзі.

Семінарське заняття 6. Вільний рух послуг в Євросоюзі

1. Поняття послуг в праві ЄС, складові елементи свободи надання та отримання послуг в ЄС.
2. Умови надання послуг та свобода їх отримання.
3. Профільна Директива про послуги 2006/123.
4. Заборона дискримінації надання та отримання послуг в ЄС.
5. Винятки із заборони дискримінації вільного руху послуг.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте зміст свободи надання в послуг в ЄС.
2. Оцініть повноту визначення терміну послуги та вичерпність їх переліку згідно вторинного та первинного права ЄС.
3. Проаналізуйте підстави для винятків щодо надання в послуг в ЄС.
4. Проаналізуйте основні рішення Суду ЄС щодо забезпечення свободи надання послуг.

5. Наведіть приклади заборони дискримінації надання та отримання послуг в Євросоюзі.

Семінарське заняття 7. Вільний рух капіталів у Євросоюзі

1. Розвиток правового регулювання положень щодо вільного руху капіталу та платежів, деталізація визначення терміну капітал
2. Правові основи здійснення свободи пересування капіталу в ЄС.
3. Основні види руху капіталів в ЄС та загальні принципи цієї свободи.
4. Обмеження на свободу пересування капіталів в ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. *Визначить основні правові норми, які врегульовують свободу пересування капіталів та платежів.*
2. *Які обмеження на свободу руху капіталів діють щодо третіх країн?*
3. *Як свобода руху капіталів та платежів пов'язана з іншими свободами внутрішнього ринку ЄС?*
4. *Які є винятки з положень про вільний рух капіталів, передбачені ДФЕС ?*
5. *Наведіть винятки, які встановлені прецедентною практикою Суду ЄС.*
6. *Проаналізуйте справи Суду ЄС «Golden Shares», поясніть обмеження власності на нерухомість через приватизацію та експропріацію.*

Семінарське заняття 7. Модульна контрольна робота.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Економічна асоціація України з Європейським Союзом : монографія / О. І. Шнирков, В. І. Муравйов, Р. О. Заблоцька та ін. ; за ред. О. І. Шниркова, В. І. Муравйова. К. : ВПЦ "Київський університет", 2015.
2. Європейський Союз: економіка, політика, право: енциклопедичний словник / редкол.: В.В. Копійка (голова), О.І.Шнирков (заст.голови), В.І. Муравйов та ін. К.:Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 368 с.
3. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку 21 століття: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р. О. Заблоцька, З.О. Луцишин та ін. ; за ред. О. І. Шниркова. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2016.
4. Лісабонські консолідовані договори про Європейський Союз і Функціонування Європейського Союзу. К., 2010.
5. Муравйов В. Право Європейського Союзу [підручник за ред. В. Муравйова]. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
6. Право Европейского Союза: Учебник для вузов / под ред. проф. Кашкина С.Ю. М., 2010.
7. Европейское право. Учебник для вузов. Под ред. проф. Л.М.Энтина. М., 2011.

8. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). К., 2002.

9. Опришко В.Ф., Омельченко А.В., Фастовець А.Ф. Право Європейського Союзу. Донецьк, 2001.

10. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: навчальний посібник. К., 2001.

11. Дейвис Г. Право внутрішнього ринку Європейського Союзу: Учеб. Пособие. К.: Знання-прес, 2004.

12. Суд Європейських Сообществ. Избранные решения. М., 2001.

13. Энтин М.Л. Европейское право. М., 2011. Третье издание.

14. Дюбуї Л., Блюман К. Матеріальне право Європейського Союзу. К., 2002.

15. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції. К.2006.

16. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу. К., 2005.

Додаткова:

1. The Substantive Law of the EU (the four freedoms) 4th Edition, Catherine Barnard, Oxford University Press, Oxford, 2013.

2. EU Law Concentrate. Fourth Edition, Matthew J. Homewood. Oxford University Press, 2014.

3. The European Union explained: Europe in 12 lessons, by Pascal Fontaine. EU Commission, DG for Communication. Brussels, 2014.

4. European Union Law 7th Edition, Margot Horspool & Matthew Humphreys, Oxford University Press, Oxford, 2012.

5. EU Law, Text, Cases and Materials 5th Edition, Paul Craig/Grainne de Búrca, Oxford University Press, Oxford, 2011.

6. European Union Law (Cases and Materials) 2nd Edition, Damian Chalmers, Gareth Davies & Giorgio Monti, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.

7. The ABC of European Union law, prof. Klaus-Dieter Borchardt, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.

Рішення Суду ЄС:

1. C-321-4/94, Pistre [1997].

2. C-267-8/91, Keck and Mithouard [1993].

3. 8/74, Dassonville [1974].

4. 2/74, Reyners, [1974].

5. 2 /73, Geddo [1973].

6. 2 & 3/69, Sociaal Fonds [1969] .

7. 6/64, Costa v. Enel [1964].

8. C-490/04, Commission v. Germany [2007].

9. C-465/05, Commission v. Italy [2007].
10. C-388/01, Commission v. Italy [2003].
11. C-332/01, DE Apothekerverband [2003].
12. C-169/08, Consiglio de Ministri v Regione Sardegna [2009].
13. C-138/02, Collins [2003].
14. C-55/94, Gebhard, [1995].
15. C-424/97, Haim [2000].
16. C-415/93, Bosman [1995].
17. C-389/96, Aher Waggon [1998].
18. C-384/93, Alpine Investments [1995].
19. C-357/89, Raulin, [1992].
20. C-254/98, Heimdienst [2000].
21. C-19/92, Kraus, [1993].
22. C-186/87, Cowan v le Trésor Public [1989].
23. C-184/96, Foie gras [1998].
24. C-17/00, De Coster [2001].
25. C-120/95, Decker [1998].
26. C-112/00, Schmitberger [2003].
27. 77/76, Fratelli Cucchi [1977].
28. 72/83, Campus Oil [1984].
29. 66/85, Lawrie-Blum [1986].
30. 57/65 Lutticke [1966].
31. 53/81, Levin, [1982].
32. 53/76, Bouhelier [1977].
33. 46/76, Bauhuis [1977].
34. 41/74, Van Duyn [1974].
35. 39/75, Coenen [1975].
36. 340/89, Vlassopoulou [1991].
37. 34/79, Henn and Darby [1979].
38. 33/74, van Binsbergen [1974].
39. 305/87, Commission v Greece [1989].
40. 286/82 and 26/83, Luisi and Carbone [1984].
41. 261/81, Rau [1982].
42. 26/62, Van Gend en Loos [1963].
43. 249/81, Buy Irish [1982].
44. 113/80 Irish Souvenirs [1981].
45. 243/84, John Walker [1986].
46. 24/68, Commission v. Italy [1969].
47. 196/87, Steymann, [1988].

48. 193/85, Co-Frutta [1987].
49. 178/84, German Beer Purity [1987].
50. 170/78, Commission v. UK [1980].
51. 155/80, Oebel [1981].
52. 15/79, Groenveld [1979].
53. 139/85, Kempf [1986].
54. 127/75, Bobie [1976].
55. 120/78, Rewe-Zentral (Cassis de Dijon) [1979].
56. 112/84, Humblot [1985].
57. 107/83, Klopp [1984].
58. 106/77, Simmental [1978].

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Поняття «європейське матеріальне право».
2. Система матеріального права Євросоюзу.
3. Джерела матеріального права Євросоюзу .
4. Первинні джерела матеріального права Євросоюзу.
5. Вторинні джерела матеріального права Євросоюзу .
6. Місце рішень Суду ЄС в системі джерел матеріального права Євросоюзу.
7. Договірний механізм регулювання економічних відносин в ЄС.
8. Інституційний механізм регулювання економічних відносин в ЄС.
9. Поняття внутрішнього ринку ЄС.
10. Договірний та інституційний механізм ЄС.
11. Фізичні, фіскальні та технічні перешкоди торгівлі на внутрішньому ринку.
12. Поняття “товар” в праві Євросоюзу (справа Commission v. Italy [1968]).
13. Основи Митного Союзу ЄС.
14. Заборона митних зборів.
15. Заборона заходів еквівалентної дії митним зборам (ЗЕД) (справа Commission v. Italy [1969]).
16. Винятки з заборони на стягнення зборів, мит та платежів на товари (справа Vanhous [1977]).
17. Принцип Сан Джорджіо (справа 199/82 San Giorgio [1983]).
18. Правові засади регулювання внутрішнього оподаткування в ЄС.
19. Пряма (справа Luttike [1966]) і непряма (справи Humblot [1985] та Commission v. UK [1980]) дискримінація.
20. Тлумачення Судом ЄС поняття „подібна продукція” (справа Commission v. Denmark [1986]).
21. Заборона кількісних обмежень у торгівлі в ЄС (ЗЕКО) (Geddo [1973]).
22. Поняття заходів, які мають еквівалентну дію кількісним обмеженням різного (вибіркового) та загального застосування (Директива ЄС 70/50).
23. Поняття заходів, які мають еквівалентну дію кількісним обмеженням

(справа Дассонвіль).

24. Заходи різного застосування у практиці Суду ЄС (справи Denkavit [1979], Weinbetriebs [1983], Irish Souvenirs [1981], Spanish strawberries [1997]).
25. Заходи загального застосування у практиці Суду ЄС (справи Cassis de Dijon [1979], Commission v. Germany [1987]).
26. Перший та другий принципи Кассіс.
27. Заходи, які обмежують деякі аспекти торгівлі (справи Keck & Mithouard [1993]).
28. Винятки з заборони кількісних обмежень.
29. Правові засади вільного руху людей в Євросоюзі (справа Commission v. France [1974]).
30. Вертикальна і горизонтальна пряма дія норм у сфері вільного руху людей в Євросоюзі.
31. Пряма (справа Bosman [1995]) і непряма (справа O'Flynn [1996]) дискримінація щодо вільного руху людей в Євросоюзі.
32. Зміст свободи пересування робочої сили в Євросоюзі.
33. Поняття „працівник” в праві Євросоюзу (справи Lawrie-Blum [1986], Levin [1982]).
34. Визначення поняття „члени родини” працівника.
35. Право працівників на вільне пересування в межах Євросоюзу.
36. Право на рівне ставлення до працівників та їхньої родини (справи Groener [1990], Even [1979]).
37. Право залишатися в країні працевлаштування.
38. Обмеження вільного руху працівників (справи Van Duyn [1974], Adoui and Cornaille [1982]).
39. Винятки щодо державних службовців.
40. Поняття суб'єктів підприємницької діяльності.
41. Зміст свободи ділового заснування.
42. Поняття „компанія” і „фірма” в ЄС.
43. Заборона обмежень свободи ділового заснування (справа Reyners [1974]).
44. Винятки з заборони обмежень свободи ділового заснування (справа Daily Mail [1988]).
45. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів (справа Patrick [1977]).
46. Горизонтальна та вертикальна гармонізація законодавства щодо визнання дипломів і кваліфікацій.
47. Свобода надання та отримання послуг в праві Євросоюзу (справа Van Binsbergen [1975]).
48. Поняття „послуги” в праві Євросоюзу та їхні види.
49. Свобода отримання послуг в Євросоюзі (справа Luisi [1984]).
50. Поняття „капітал” в праві Євросоюзу.
51. Основні види руху капіталів в Євросоюзі (директива 88/361).
52. Обмеження на свободу руху капіталів в Євросоюзі (справи Wachmann [1993]).
53. Обмеження руху капіталів та платежів.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Інституційна система та формування наднаціональної економічної політики ЄС.

2. Зовнішньоторговельна політика ЄС щодо основних центрів світової економіки.

3. Зовнішньоекономічна політика ЄС (на прикладі окремого сектору міжнародних економічних відносин).

4. Механізми реалізації економічних політик ЄС (окремі види).

5. Демпінг у зовнішній торгівлі країн ЄС.

6. Система регулювання державних закупівель у країнах ЄС.

7. Економічні механізми технічного регулювання стандартів у зовнішній торгівлі ЄС.

8. Еволюція Спільної комерційної політики ЄС в ХХІ ст.

9. Монетарна інтеграція в ЄС.

10. Антикризові заходи ЄС в сфері валютно-фінансової інтеграції.

11. Вплив криптовалют на розвиток економік європейських країн.

12. Ефективність інвестиційної політики ЄС в посткризовий період.

13. Європейські фінансові центри.

14. Злиття та поглинання банків та банківська конкуренція в країнах ЄС.

15. Розвиток Інноваційного союзу ЄС.

16. Економічні механізми захисту прав інтелектуальної власності в ЄС.

17. Гармонізація політики ЄС із залучення висококваліфікованих мігрантів.

18. Формування спільної політики ЄС в галузі міжнародної трудової міграції.

19. Формування спільного механізму регулювання діяльності корпорацій в ЄС.

20. Міжнародні аспекти ведення бізнесу на спільному ринку ЄС.

21. Моделі міжнародного бізнесу на спільному ринку ЄС.

22. Специфіка оподаткування бізнесу з іноземними інвестиціями в країнах-членах ЄС.

23. Оподаткування міжнародної електронної комерції в ЄС.

24. Економічні умови діяльності малих та середніх підприємств на ринках країн ЄС.

25. Економічна політика сприяння малого та середнього бізнесу в країнах ЄС.

26. Особливості заснування компаній в ЄС.

27. Спільна політика в сфері захисту прав споживачів в ЄС.

28. Роль енергетичного союзу ЄС у забезпеченні стабільності енергоринку в Європі.

29. Форми та інструменти реалізації спільної сільськогосподарської політики ЄС.

30. Економічні механізми реалізації угоди про асоціацію України з ЄС (окремі галузі та види економічних політик).

31. Адаптація нетарифного регулювання України до вимог ЄС.
32. Технічне регулювання в Україні за умов євроінтеграції.
33. Потенціал інноваційного розвитку ЄС як фактор євроінтеграційної привабливості для України.
34. Україна на європейських ринках транспортних послуг.
35. Зростання економічного потенціалу України в контексті реалізації поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю з ЄС.
36. Механізм інтеграції України в європейський ринок праці.
37. Міграційна складова співробітництва України та ЄС.
38. Трансформація торгівлі України в умовах Угоди про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі.
39. Ефекти зони вільної торгівлі України з Європейським Союзом.
40. Формування системи міжнародного електронного бізнесу в умовах європейської інтеграції України.
41. Економічні механізми угод про асоціацію ЄС.
42. Зовнішньоекономічна політика Туреччини в умовах інтеграції з ЄС.
43. Антикризові заходи в ЄС в умовах пандемії COVID-19.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО ІСПИТУ

1. Поняття інституційного механізму ЄС та його елементи.
2. Зовнішньоекономічна стратегія ЄС на сучасному етапі.
3. Особливості та етапи формування бізнес-середовища в Європі.
4. Політико-правове середовище європейського бізнесу.
5. Регулювання основних етапів функціонування бізнесу в країнах ЄС.
6. Сценарії економічного реформування ЄС.
7. Характеристика спільної зовнішньоторговельної політики ЄС.
8. Поняття та основні характеристики внутрішнього ринку ЄС.
9. Правові засади регулювання вільного руху товарів в ЄС.
10. Help desk ЄС для зовнішньоторговельних операцій.
11. Інструменти торговельної політики ЄС.
12. Митне оформлення і митні платежі в ЄС.
13. Митний контроль та аудит в ЄС.
14. Регулювання торгівлі послугами в ЄС.
15. Свобода надання та отримання послуг в Євросоюзі.
16. Система торговельних преференцій Європейського Союзу.
17. Сутність Комбінованої тарифно-статистичної номенклатури ЄС.
18. Цілі та принципи спільної комерційної політики ЄС.
19. Регулювання здійснення прямих іноземних інвестицій та комерційних аспектів інтелектуальної власності в рамках спільної комерційної політики ЄС.
20. Правові засади здійснення свободи руху капіталів в ЄС.
21. Операції на інвестиційних ринках ЄС.
22. Складові банківського союзу ЄС.
23. Функції Європейського центрального банку.
24. Структура Європейської системи центральних банків.
25. Види операцій та інструменти в рамках єдиної монетарної політики Євросистеми.
26. Маастрихтські критерії розвитку валютного союзу ЄС.
27. Платіжні інструменти Єдиної європейської платіжної зони.
28. Система платежів TARGET-2.
29. Система розрахунків за цінними паперами TARGET-2-секьюритіз.
30. Платіжні системи Європейського Союзу.
31. Спільні підходи країн ЄС до регулювання міжнародної трудової міграції.
32. Правові засади вільного руху осіб в Євросоюзі.
33. Ринок праці та соціальна відповідальність бізнесу в ЄС.
34. Етапи формування спільної міграційної політики ЄС.
35. Інструменти фінансування міграційної політики ЄС.
36. Соціально-економічні чинники трансформації міграційної політики країн ЄС.
37. Вплив технологічних інновацій на європейське бізнес-середовище.

38. Формування Єдиного цифрового ринку та Цифрового союзу ЄС.
39. Формування інноваційного союзу ЄС.
40. Методологія кон'юнктурних досліджень європейських ринків товарів та послуг.
41. Кон'юнктура аграрного ринку ЄС.
42. Цілі та принципи спільної сільськогосподарської політики ЄС.
43. Механізми ціноутворення та прийняття рішень в межах спільної сільськогосподарської політики ЄС.
44. Проблеми інтеграції нових країн-членів до спільної сільськогосподарської політики ЄС.
45. Характеристика реформ спільної сільськогосподарської політики ЄС: причини та наслідки.
46. Динаміка кон'юнктури європейських ринків транспортних та туристичних послуг.
47. Динаміка кон'юнктури європейського енергетичного ринку.
48. Кон'юнктура культурної та творчої промисловості ЄС.
49. Характеристика кон'юнктури європейського ринку фінансових та консалтингових послуг.
50. Система оподаткування бізнесу в ЄС.
51. Інструменти підтримки малих і середніх підприємств в ЄС.
52. Особливості корпоративного права в ЄС.
53. Основні нормативно правові акти в сфері захисту прав споживачів в ЄС.
54. Особливості забезпечення прав споживачів в сфері послуг в ЄС.
55. Особливості забезпечення прав споживачів в сфері продуктів харчування в ЄС.
56. Технічне регулювання в ЄС.
57. «Новий підхід» і «Глобальний підхід» у сфері технічного регулювання ЄС.
58. Економічні чинники та ефекти Brexit.
59. Торговельна політика ЄС щодо України.
60. Регулювання торговельних і суміжних відносин між Україною та ЄС в Угоді про асоціацію.
61. Проблеми формування поглибленої та розширеної зони вільної торгівлі України з ЄС.
62. Адаптація технічного регулювання в Україні до правил ЄС.
63. Економічні ефекти та наслідки зони вільної торгівлі України та ЄС.
64. Капіталообмін між ЄС та Україною: обсяги, структура, регулювання.
65. Конвергенція окремих галузевих економічних політик України з ЄС.
66. Особливості торгівлі послугами між Україною та ЄС.
67. Регулювання захисту інтелектуальної власності в Угоді про асоціацію України з ЄС.
68. Співпраця України і ЄС з питань трудової міграції за умов реалізації Угоди про асоціацію.
69. Спільна комерційна політика ЄС щодо України за умов реалізації Угоди про асоціацію.